

ŚLĄSKI OŚRODEK DORADZTWA ROLNICZEGO W CZĘSTOCHOWIE, ISO 9001:2000

42-200 Częstochowa, ul. Ks. Kard. S. Wyszyńskiego 70/126

☎ 34 377 01 00, 34 377 01 01; fax 34 362 04 89

e-mail: sodr@odr.net.pl, www.czwa.odr.net.pl

Oddział w Bielsku-Białej

43-300 Bielsko-Biała, ul. Gen. M. Boruty Spiechowicza 24

☎ 33 814 45 41, 33 827 34 40; fax 33 814 45 27

e-mail: Bielsko@odr.net.pl

Oddział w Mikołowie

43-190 Mikołów; ul. Gliwicka 85

☎ 32 325 01 40, 32 325 01 50; fax 32 325 01 44

e-mail: Mikolow@odr.net.pl

Działy:

Ekonomiki, Częstochowa

☎ 34 377 01 10

Metodyki, Doradztwa, Szkoleń i Wydawnictw

Częstochowa

☎ 34 377 01 14

Przedsiębiorczości, Wiejskiego Gospodarstwa

Domowego i Agroturystyki, Częstochowa

☎ 34 377 01 09

Systemów Produkcji Rolnej, Standardów

Jakościowych i Doświadczalnictwa, Mikołów

☎ 32 325 01 56

Powiatowe Zespoły Doradztwa Rolniczego

w Będzinie

42-500 Będzin, ul. Małachowskiego 22, ☎ 32 267 74 35

e-mail: PZDR.Bedzin@odr.net.pl

w Bielsku-Białej

43-300 Bielsko-Biała, ul. Gen. M. Boruty Spiechowicza 24

☎ 33 814 93 48, e-mail: PZDR.Bielsko@odr.net.pl

w Bieruniu - Lędzinach

43-140 Lędziny, ul. Lędzińska 47

☎ 32 326 70 95, e-mail: PZDR.Bierun@odr.net.pl

Cieszynie

43-400 Cieszyn, ul. Kraszewskiego 13, ☎ 33 852 08 94

e-mail: PZDR.Cieszyn@odr.net.pl

w Częstochowie

42-200 Częstochowa, ul. Radomska 2, ☎ 34 362 72 54

e-mail: PZDR.Czestochowa@odr.net.pl

w Gliwicach

44-100 Gliwice, ul. Zygmunta Starego 17, ☎ 32 231 08 24

e-mail: PZDR.Gliwice@odr.net.pl

w Kłobucku

42-100 Kłobuck, ul. Okólna 3, ☎ 34 310 01 00

e-mail: PZDR.Klobuck@odr.net.pl

w Lublińcu

42-700 Lubliniec, Pl. Konrada Mańki 10, ☎ 34 351 30 20

e-mail: PZDR.Lubliniec@odr.net.pl

w Mikołowie

43-190 Mikołów, ul. Gliwicka 85, ☎ 32 325 01 51

e-mail: PZDR.Mikolow@odr.net.pl

w Myszkowie

42-300 Myszków, ul. Pułaskiego 6, ☎ 34 313 71 60-2

e-mail: PZDR.Myszkow@odr.net.pl

w Pszczynie

43-200 Pszczyna, ul. Kopernika 14, ☎ 32 210 33 28

e-mail: PZDR.Pszczyna@odr.net.pl

w Raciborzu

47-400 Racibórz, ul. Ludwika 4, ☎ 32 415 26 10

e-mail: PZDR.Raciborz@odr.net.pl

w Rybniku

44-200 Rybnik, ul. J. F. Białych 7, ☎ 32 423 77 71

e-mail: PZDR.Rybnik@odr.net.pl

w Tarnowskich Górach z siedz. w Nakle Śląskim

42-620 Nakło Śląskie, ul. G. Morcinka 9 a, ☎ 32 285 18 47

e-mail: PZDR.Tarnowskiegory@odr.net.pl

w Wodzisławiu

44-300 Wodzisław, ul. Kubsza 28 c, ☎ 32 455 17 06

e-mail: PZDR.Wodzislaw@odr.net.pl

w Zawierciu

42-400 Zawiercie, ul. Obrońców Poczty Gdańskiej 95

☎ 32 672 87 43, 671 68 26

e-mail: PZDR.Zawiercie@odr.net.pl

w Żywcu

34-300 Żywiec, ul. Za Wodą 18, ☎ 33 861 25 86

e-mail: PZDR.Zywiec@odr.net.pl

W NUMERZE

Str.

SPECJALIŚCI RADZĄ

Uprawa kukurydzy - prawidłowe przygotowanie gleby do siewu i wybór odmiany.....	2
Wyniki badań próbek pszenicy ze zbioru 2010 r.....	4
Parch zwykły ziemniaka – choroba skórki.....	5
Technologia uprawy łubinu.....	6
PQS - Pork Quality System.....	7
Perspektywy chowu kóz na Śląsku (cz. II).....	8
Niczenie pasożytnicze u świń.....	10
Wymogi wzajemnej zgodności (cross compliance) to nie nowy wymóg, to nowy powód do kontroli.....	11
Wyniki wieloletnich doświadczeń z UGmax.....	13

ŚRODOWISKO W KTÓRYM ŻYJEMY

Działalność WFOŚiGW w Katowicach.....	14
Nawłoc rośliną nieobojętną dla pszczelarzy.....	15

ROZWÓJ OBSZARÓW WIEJSKICH

Paliwo alternatywne – tańszy odpowiednik drogiego on?.....	17
--	----

NOTOWANIA.....

SYGNAŁY

Produkty regionalne i tradycyjne produkujemy zgodnie z obowiązującymi przepisami.....	21
Nutrie - perspektywy hodowli.....	24
VI Powiatowy Turniej Kół Gospodyń Wiejskich w Rybniku.....	25
„Szlak Edukacyjnych Zagród Agroturystycznych”.....	26
Konkurs „Bezpieczne Gospodarstwo Rolne”.....	27

KOMUNIKATY ARR.....

ROK W OGRODZIE.....

KĄCIK GOSPODYNI

Pielęgnowanie roślin pokojowych w okresie zimy.....	34
Potrawy z królika.....	35

*Przyjmujemy do druku REKLAMY,
OGŁOSZENIA, ARTYKUŁY SPONSOROWANE
zgodnie z cennikiem.*

*Drobne ogłoszenia rolników zamieszczamy
bezpłatnie.*

*PRENUMERATĘ można zamówić bezpośrednio
w redakcji lub u doradców.*

**REDAKCJA NIE ODPOWIADA
ZA TREŚĆ OGŁOSZEŃ I ARTYKUŁÓW
SPONSOROWANYCH**

ADRES WYDAWCY I REDAKCJI

ŚLĄSKI OŚRODEK DORADZTWA ROLNICZEGO
ODDZIAŁ W MIKOŁOWIE

ul. Gliwicka 85, 43-190 Mikołów, skr. poczt. 85

☎ 32 325 01 41, 32 325 01 57

e-mail: M.Hankiewicz@odr.net.pl; B.Pieter@odr.net.pl

REDAKCJA

Maurycy Hankiewicz – redaktor naczelny, Barbara Gąsiorowska

Skład komputerowy: Bernadeta Pieter, Karina Kwaśniewska

Fot. na okładce – Ł. Pieter

UPRAWA KUKURYDZY

- prawidłowe przygotowanie gleby do siewu i wybór odmiany

Wschody kukurydzy

Precyzyjny wybór odmiany dostosowanej do warunków glebowo-klimatycznych i kierunku użytkowania, odpowiednie nawożenie i zabiegi uprawowe wykonane przed siewem, oraz precyzyjny i terminowy siew, to początkowe etapy produkcji, na których nie można sobie pozwolić na popełnienie błędów.

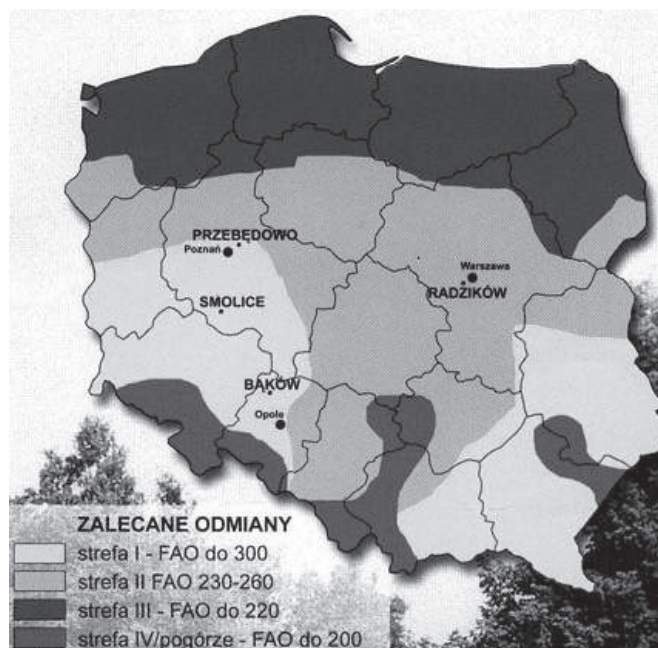
Wybór odmiany może wpłynąć na różnicę w plonie sięgającą 30%. Podejmując decyzję doboru odmiany kierujemy się m.in. - wczesnością odmiany, wysokością plonu, kierunkiem użytkowania, ale też odpornością na niekorzystne warunki pogodowe (suszę, chłody, okresowy nadmiar wody), opornością na wyleganie, odpornością na choroby i szkodniki. Liczą się też dodatkowe pożądane cechy odmian przy przeznaczeniu na ziarno np. szybkość oddawania wody w końcowym okresie wegetacji oraz podczas suszenia, łatwość omłotu, u wczesnych odmian, liczy się też długie utrzymywanie się zielonych liści przy dojrzałości pełnej ziarna (Stay Green), przyczyniające się do zwiększenia MTZ (masy tysiąca ziaren). U Kukurydzy kiszonkowej oprócz cechy Stay Green (wydłużającej nawet do dwóch tygodni optymalny termin zbioru), ważny jest plon zielonej i suchej masy, strawność roślin, procentowy udział kolb w zielonej masie.

Klasyfikacja odmian kukurydzy wg wczesności przedstawia się następująco:

- odmiany wczesne FAO do 220
- odmiany średnio wczesne FAO od 230 do 250
- odmiany średnio późne FAO od 260 do 290
- odmiany późne FAO powyżej 290

Wczesność mieszańców wyrażona liczbą FAO ma ścisły związek z akumulacją suchej masy (lub zawartością wody) przy zbiorze.

Rejonizacja zalecanych odmian w Polsce przedstawia jak dopasować wczesność odmian do warunków klimatycznych w poszczególnych regionach. Przy czym odmiany na ziarno są zalecane nieco wcześniejsze, szczególnie w III rejonie (FAO do 210) oraz w najcieplejszych rejonach „bezpieczna” wczesność to maksymalnie FAO 270. Przy latach chłodniejszych jest to szczególnie ważne, gdyż odmiany nieco późniejsze niż zalecane mogą nie dojrzewać, ale też mają dużo wyższą wilgotność podczas zbioru i powodują wzrost kosztów suszenia.

Rejonizacja uprawy kukurydzy w Polsce (wg Instytutu Hodowli i Aklimatyzacji Roślin - Państwowego Instytutu Badawczego)

Kierując się doбором odmian najlepiej sprawdzić dane odmiany jak spisywały się podczas badań wstępnych COBORU (Centralny Ośrodek Badań Odmian Roślin Uprawnych) lub zapoznać się z wynikami badań porejestrowych PDO (Porejestrowe Doświadczalnictwo Odmianowe).

Wymagania glebowe kukurydzy nie są duże, aczkolwiek należy unikać gleb bardzo ciężkich i zlewnych powodującej utrudnione wschody oraz gleb bardzo lekkich i piaszczystych.

Kukurydza ogólnie toleruje gleby piaszczyste, ale w latach z większą ilością równomiernie rozłożonych opadów w sezonie letnim. W takich latach na glebach klasy V – VI

przy odpowiedniej agrotechnice oraz nawożeniu odwdzięcza się plonem nawet ok. 8 t/ha i często dużo niższą wilgotnością podczas zbioru, niż na glebach cięższych.

Kukurydza jest najbardziej wrażliwa na niedobór wody ok. 2 tygodnie przed i ok. 1 miesiąca po kwitnieniu. Na glebach lekkich, szczególnie ważną cechą jest odporność na fuzariozę łodyg wywołaną bardzo często znacznym stresem suszowym.

Uprawa gleby

W zależności od przedplonu oraz technologii siewu stosowanej w gospodarstwie jest ona dość zróżnicowana. Zasadniczo w tradycyjnej technologii uprawy stosuje się orkę przedzimową, którą można przykryć i wymieszać z glebą nawozy organiczne, resztki poźniwne, poplony, nawozy mineralne (stosowane na cięższych glebach), Orka zimowa jest szczególnie ważnym zabiegiem, gdy uprawia się kukurydzę w monokulturze, lub stosuje się uprawę tradycyjną.

Gospodarstwa posiadające specjalistyczne siewniki umożliwiające siew bezpośredni mogą zrezygnować z orki przedzimowej, pozostawiając ściernę lub poplony na zimę ograniczające straty azotu oraz erozję wietrzną i wodną.

Uprawę na wiosnę powinno się rozpocząć od włókania, szczególnie na średnich i lżejszych glebach. Włókowanie jest bardzo ważnym zabiegiem: ogranicza znacznie straty wody w glebie przerywając parowanie, przyspiesza ogrzewanie gleby, wyrównuje wierzchnią warstwę. Włókowanie należy przeprowadzić jak najwcześniej, jak tylko wierzchnia warstwa gleby obeschnie, oraz jak da się wjechać na pole nie pozostawiając kolein. Kolejnym ważnym zabiegiem jest wymieszanie nawozów mineralnych, jeżeli nie zastosowało się ich pod orkę zimową.

Po przeschnięciu wierzchniej warstwy gleby można zastosować nawożenie przedsiewne. Na piaszczystych lekkich glebach, można w tym wypadku zastosować dwukrotne bronowanie broną zębowa ciężką, jednak dużo lepszym wariantem będzie zastosowanie biernego agregatu uprawowego (np. zestawu bron zębowych połączonych z wałem strunowym. Stosowanie narzędzi, bądź maszyn intensywnie spulchniających, na glebach lekkich nie jest wskazane. Na glebach średnich, dobre efekty pracy, przy uprawie gleby pod kukurydzę, zapewniają agregaty uprawowe, w których narzędziem roboczym jest brona z zębami sprężynowymi współpracująca z podwójnym wałem strunowym. Na glebach ciężkich, ze względu na trudności z utrzymaniem głębokości pracy, powinno się stosować kultywator z wąskimi zębami sprężynowymi. Rozstaw zębów zakończonych redliczkami na belkach ramy kultywatora powinien wynosić od 8 do 10 cm, co zapewni jednakową głębokość.

Głębokość pracy uprawy przedsiewnej jest uzależniona od głębokości siewu, dlatego wykonuje się ją na głębokość jednakową jak siew, aby nasiona umieścić na nieco twardszym podłożu, co przyczyni się do wyrównanych wschodów. Na glebach lekkich stosuje się nieco większą głębokość siewu 6-8 cm, szczególnie, jeżeli wierzchnia warstwa gleby jest przesuszona, natomiast na glebach średnich i cięższych stosuje się nieco płytszy siew na głębokość 5-4 cm.

Uprawa przedsiewna

Najlepszym narzędziem uprawowym jest kultywator ze sztywnymi zębami zakończonymi gęsiostopkami, które podcinają wierzchnią warstwę gleby na odpowiedniej głębokości. Jednakową głębokość pracy zapewniają dwa wały, które utrzymują agregat na stałej głębokości pracy. Jeden wał pracuje przed kultywatorem, a drugi za. W celu wyrównania powierzchni pola stosowane są włóki o regulowanej głębokości pracy. Jeden umieszczony jest za przednim wałem strunowym i między tylnymi wałami strunowym i CROSSKIL) Odpowiednia prędkość robocza agregatów to 9-12 km/h.

Paweł Hudy

PZDR w Kłobucku

na podstawie: Kukurydza.org.pl

www.zdhar.pl

SPRZEDAM

CIĄGŁA SPRZEDAŻ:

- Loszek pokrytych PBZ oraz mieszańców PBZ + WBP
- Prosiąt (knurków)
 - Kóz

tel. 32 230 33 36,
721 379 048

KUPIĘ

Polski kombajn zbożowy
BIZON SUPER lub REKORD

tel. 790 318 118

Wyniki badań próbek pszenicy ze zbioru 2010 roku

Odmiany pszenicy do przetwórstwa dobierane są z tych, którym przypisano grupę technologiczną E, A, B. Odmiany zaliczone do grupy E zwanej elitarną charakteryzują się bardzo dobrą wartością technologiczną, odmiany zaliczone do grupy A – jakościowej – mają wartość dobrą, natomiast te które znalazły się w grupie B – chlebowej – mają wartość średnią. Odmiany zaliczane do grupy C nie spełniają wymogów jakościowych; są to pszenice inne, w tym paszowe.

Odmiany elitarne (E) pszenicy to te, których ziarno jest bardzo odporne na porastanie i charakteryzują się najlepszymi wartościami przemiałowymi, a wartość wypiekowa mąki powinna wskazywać na możliwości polepszania wartości wypiekowej mąki odmian jakościowo słabszych

Zakwalifikowanie odmiany do określonej grupy następuje po oddzielnym ocenieniu ważnych mierników jakości: liczby opadania, zawartości białka, wskaźnika sedymentacji, wodochłonności mąki, rozmiękczenia ciasta i objętości chleba. Wskaźniki te charakteryzują się zmiennością wywołowaną przez środowisko przyrodniczo-rolnicze. Jakość ujawnia się przy poprawnej agrotechnice, a zwłaszcza przy odpowiednim i terminowym nawożeniu azotowym. Znaczny jest też wpływ pogody, przede wszystkim liczba dni słonecznych i ciepłych, kiedy pszenica jest w fazie dojrzałości młecznej i woskowej, wtedy zawartość glutenu wzrasta, a jego jakość jest dobra.

Zawartość białka, zawartość glutenu, liczba opadania i wskaźnik sedymentacyjny charakteryzują kompleks białkowy ziarna pszenicy.

Gęstość ziarna w stanie zsywnym oznacza masę określonej objętości ziarna – najczęściej 1 litra, wyrażoną w kg na hektolitr. Gęstość świadczy o dorodności ziarna czyli o masie 1000 ziaren. Ziarno pszenicy o dobrej jakości powinno charakteryzować się gęstością w stanie zsywnym na poziomie co najmniej 72 kg/hl, gęstość wyższa od 76 kg/hl wskazuje na lepszy rozwój bielma, czyli o większej wydajności mąki.

Ziarno przeznaczone do produkcji mąki na cele piekarskie powinno zawierać co najmniej 11,5% s.m. białka i wykazywać **wskaźnik sedymentacyjny Zeleny'ego** na poziomie co najmniej 20 jednostek. Ziarno, które może spełniać rolę tzw. poprawiacza w mieszankach przemiałowych z ziarnem o średniej bądź niskiej wartości technologicznej, powinno zawierać ponad 14% s.m. białka i wykazywać wskaźnik sedymentacyjny wyższy niż 40 jednostek.

Gluten mokry

Obecnie w Polsce powszechnie stosowanym wyróżnikiem charakteryzującym jakość kompleksu białkowego ziarna pszenicy jest oznaczanie ilości i jakości (rozpląwalności) glutenu mokrego. Ziarno przeznaczone do przetwórstwa na mąkę do wypieku pieczywa powinno charakteryzować się ilością glutenu co najmniej 25% i rozpląwalnością nie wyższą niż 9 mm. Im wyższa ilość glutenu i lepsza jego jakość (tj. niższa rozpląwalność), tym ziarno stanowi lepszy surowiec na mąkę do wypieku chleba. Należy zawsze oceniać zarówno ilość, jak i jakość glutenu, gdyż dla więk-

szości odmian uprawianej w Polsce pszenicy obserwuje się najczęściej zjawisko pogarszania jakości glutenu wraz ze wzrostem jego ilości w ziarnie.

Wyróżnik	A	B	C
Zawartość białka minimum	13,5	11,5	9,5
Wskaźnik sedymentacji min.	45	30	Nie określa się
Ilość glutenu mokrego minimum	30	26	20
Liczba opadania	240	220	200

Liczba opadania

Metodyka wykonania tego oznaczenia powoduje, że najniższa możliwa liczba opadania to 61 sekund. Ziarno pszenicy o liczbie opadania niższej niż 150 znajduje się w stanie dużej aktywności życiowej i intensywnie oddycha, wydzielając wodę i ciepło. Może to powodować określone problemy w czasie przechowywania. Warunki składowania takiego ziarna (temperatura i wilgotność) muszą być dokładnie kontrolowane. Takie ziarno nie powinno być w ogóle skupowane na cele chlebowe. Gwarancją uzyskania mąki pszennej o odpowiednim poziomie liczby opadania jest stosowanie do przemiału ziarna pszenicy o liczbie opadania w granicach 200-300. Zbyt wysoka wartość liczby opadania (ponad 400) może również wpływać niekorzystnie na proces wypieku chleba, gdyż jest to zbyt niska aktywność enzymów amolitycznych.

Doradcy Śląskiego Ośrodka Doradztwa Rolniczego w Częstochowie pobrali próbki pszenic od rolników celem przekazania ich do analizy w Zakładzie Przetwórstwa Zbóż i Piekarnictwa Instytutu Biotechnologii Przemysłu Rolno-Spożywczego w Warszawie.

Badane odmiany to: Turnia, Muza, Tonacja, Muszelka, Wydma, Zawisza, Sukces, Bogatka, Tubus, Bombona (Tabela 2)

Wyniki wskazują jak kształtowały się parametry jakościowe badanych odmian. Te parametry to: zawartość białka, zawartość glutenu, wskaźnik sedymentacji, liczba opadania i gęstość ziarna w stanie zsywnym.

Z analizy wyników badanych odmian można odczytać, że ponad 87% badanych próbek nie osiągnęło wartości gęstości ziarna 76 kg/hl. Taki wynik oznacza bardzo słaby rozwój bielma i w związku z tym mało mąki.

Zawartość białka zróżnicowana od 10,4 do 13,9% s.m., ale większość odmian jakościowych nie osiągnęła minimum dla klasy A.

Zawartość glutenu była dość zróżnicowana od 19,4% do 30,2%, co świadczy o nieprawidłowym nawożeniu.

Wskaźnik sedymentacyjny kształtował się w granicach od 31 do 40; żadna z badanych próbek nie osiągnęła minimum dla grupy jakościowej A

Liczba opadania wynosiła od 82 do 300. Prawie 44% badanych próbek nie osiągnęło wartości 200, a zatem nie nadaje się do przerobu na mąkę.

NAZWA ODMIANY	GESTOSC	BIALKO	GLUTEN	SEDI-MENT	POPIOL	LICZBA OPADANIA
Bombona j.E	74,0	13,6	28,7	40	1,89	185
Turnia A	70,8	10,9	19,4	37	1,73	82
Tubus A	76,4	12,4	25,2	36	1,80	114
Turnia A	74,0	11,0	20,4	32	1,89	106
Muza A	74,6	10,5	20,3	28	1,93	230
Muza A	73,2	10,9	21,3	32	1,92	208
bez nazwy	74,0	12,4	25,1	40	1,78	121
Tonacja A	72,4	11,0	21,2	37	1,72	264
Muszelka A	75,2	11,4	22,5	36	1,67	206
Wydma A	76,2	11,6	23,2	32	1,77	263
Muszelka A	74,8	10,4	20,0	30	1,73	220
Zawisza A	74,0	10,4	19,8	26	1,74	300
Sukces A	75,4	11,0	21,1	36	1,73	122
Turnia A	75,0	13,9	30,2	42	1,93	129
Tonacja A	75,2	11,0	21,9	39	1,74	179
Bogatka B	75,4	10,8	20,3	31	1,73	91

Wnioski:

- Ziarno pszenicy ze zbioru 2010 charakteryzuje się:
 - niewłaściwą liczbą opadania, co oznacza że w okresie dojrzewania ziarna pogoda była niekorzystna (pogoda: deszcze, mało słońca,
 - wyniki badania gęstości ziarna oznaczają słabą wydajność mąki.
- Ilość glutenu dla odmian chlebowych (B) to min. 26%,

dla odmian jakościowych (A) min. 30% - te wskaźniki nie są osiągnięte, podobnie jest z ilością białka - co świadczy o złej agrotechnice, zwłaszcza nawożeniu azotem, dawkach i terminach nawożenia. Skład glutenu i jego jakość zależą głównie od czynnika genetycznego zakodowanego w cechach odmianowych, natomiast ilość glutenu może być modyfikowana czynnikami siedliskowymi i agrotechnicznymi. Azot decyduje o poziomie i jakości białek w ziarnie, które warunkują właściwości ciasta pszennego. Nie bez znaczenia jest także niedostosowanie dawek fosforu i potasu pod potrzeby i zgodnie z zasobnością gleby w te składniki. Uboga zasobność gleb to pogorszenie jakości technologicznej ziarna, gdyż fosfor jest składnikiem kwasów nukleinowych – jego niedobór zmniejsza syntezę białek, zaś potas i magnez aktywują enzymy biorące udział w syntezie białka.

- Uprawiający odmiany z grup technologicznych A i B, by uzyskać ziarno o odpowiednich parametrach muszą:
 - dobierać odmianę do warunków glebowo-klimatycznych,
 - zachować rygor technologiczny (nawożenie, ochrona, terminy, płodozmian).
- Reasumując można powiedzieć, że zbiory pszenicy konsumpcyjnej ze zbioru 2010 r. są surowcem słabym pod względem jakościowym, nie spełniają wymagań granicznych danej kategorii użytkowej - wyniki znacznie gorsze od tych z 2009 r.

Elżbieta Kluba
Dział Systemów Produkcji Rolnej,
Standardów Jakościowych i Doświadczalnictwa

PARCZ ZWYKŁY ZIEMNIAKA – choroba skórki

Rolnicy coraz częściej zadają pytania dotyczące szkodliwości i metod ograniczania występowania parca zwykłego na bulwach ziemniaka i odporności odmian.

Parca zwykły jest chorobą skórki, objawiającą się występowaniem na powierzchni bulw brunatnych, nieregularnych strupów różnej wielkości. Wyróżnia się trzy formy parca zwykłego: płaską, wklęsłą i wypukłą. Najczęściej występuje forma płaska, strup zostaje szybko odcięty korkiem od miąższu i tworzy się równo z powierzchnią bulwy. Forma wklęsła powstaje gdy korek tworzy się późno i wolno wtedy strupy są zagłębione. Kiedy korek tworzy się szybko i obficie strupy zostają wypchnięte na powierzchnię bulwy mówimy o formie wypukłej.

Patogeny wnikają najczęściej do młodych rosnących bulw przez przetłoki, zranienia lub słabo jeszcze wykształconą skórkę. W warunkach sprzyjających rozwojowi choroby cała

skórka może być pokryta parcem. Obniża to wartość handlową ziemniaka. Parca zwykły nie rozwija się w okresie przechowywania ziemniaków jednak porażone bulwy są bardziej narażone na wnikanie innych patogenów w tym okresie.

Parca wywołują promieniowce (rodzaj zaliczany do bakterii), występujące na wszystkich glebach, a zwłaszcza na glebach lekkich, przewiewnych, o odczynie zasadowym lub obojętnych. Rozwojowi choroby sprzyja sadzenie ziemniaków bezpośrednio po wapnowaniu gleby.

Źródło zakażenia stanowi głównie gleba, na której przez wiele lat uprawiano ziemniaki. Namnożone w takiej glebie promieniowce są bardzo odporne na suszę i bardzo żywotne. Innym źródłem infekcji mogą być porażone bulwy użyte do sadzenia.

Czynniki sprzyjające rozwojowi choroby to susza w okresie zawiązywania bulw oraz stosowanie słomiastego

obornika, zwłaszcza wiosną, oraz nadmierne nawożenie azotem.

Rozwój choroby ograniczają:

- Używanie do sadzenia wyłącznie zdrowych bulw
- Lekko kwaśny odczyn gleby (pH 5,5 – 5,8)
- Nawozy fizjologicznie kwaśne
- Stosowanie dobrze przefermentowanego obornika jesienią
- Uprawa jako nawozów zielonych wyki, lucerny, łubinu
- Uprawa odmian ziemniaków o podwyższonej odporności na parca zwykłego - skala dziesięciostopniowa „9” oznacza stan najkorzystniejszy (największa odporność a „1” stan najgorszy (największa podatność). Wyniki badań są zmienne w latach, ale kolejność odmian w poszczególnych grupach jest na ogół zachowana.

Tekst i fot.
Teresa Giel

Dział Systemów Produkcji Rolnej,
Standardów Jakościowych i Doświadczalnictwa

Technologia uprawy łubinu

Rośliną, która szczególnie pozytywnie oddziałuje na glebę i która może przeciwdziałać negatywnym skutkom monokultury zbożowej jest łubin. Rolnik, zamiast kupować drogą śrutę sojową, może stosować w żywieniu świń, drobiu i bydła własne nasiona łubinu.

Zalety łubinu:

- plony zbóż wysianych po łubinie wzrastają od 3 do 10 kwintali z 1 hektara a nawet i więcej,
- w glebie po uprawianym łubinie wzrasta poziom próchnicy,
- łubin nie wymaga zakwaszającego nawożenia azotowego lecz wnosi do gleby na 1 hektarze ilość azotu porównywalną do zastosowania 150-200 kg saletry amonowej,
- poprawia strukturę gleby poprzez jej napowietrzanie, podsiąkanie wody i tworzenie struktury gruzelkowej ziemi,
- nasiona łubinu zawierające 30-45% białka mogą być stosowane w żywieniu zwierząt gospodarskich zamiast śruty sojowej.

Wymagania glebowe

Przy uprawie łubinu należy pamiętać, że nie toleruje on gleb:

- o wysokiej zawartości próchnicy,
- gleb podmokłych o wysokim poziomie wód podskórnych,
- gleb ciężkich, nieprzepuszczalnych, gliniastych,
- gleb o zbyt wysokim pH zbliżonym do 7.
- Łubinu nie należy wysiewać na polach:
- ze świeżo przyoraną nie rozłożoną słomą czy darnią,
- silnie zaperzonych,
- nawożonych w ostatnim roku obornikiem,
- na których uprawiano strączkowe w ostatnich 4-6 latach.

Uprawa

Do prac związanych z uprawą łubinu należy przystąpić zaraz po zbiorze przedplonu. Pole należy podorać i zabronować aby nastąpiło rozłożenie słomy i kiełkowanie chwastów.

W sytuacji silnego zachwaszczenia należy zastosować środek chemiczny Roundup. Jeśli gleba jest bardzo zakwaszona zalecane jest wapnowanie wapnem węglanowym.

Orkę siewną najlepiej wykonać przed zimą aby gleba dobrze się odleżała. Zastosować należy nawożenie fosforowo-potasowe w ilości 60- 80 kg/ha fosforu i 70-90 kg/ha potasu w zależności od zasobności gleby. Nie stosować nawożenia azotowego. Wiosną gdy pole obeschnie wykonać bronowanie.

Wysiew nasion

W przypadku siewu łubinu na pola, gdzie nie był on uprawiany kilka lat należy nasiona zaszczerpić nitraginą łubinową. Siew łubinu z przeznaczeniem na nasiona wykonujemy najlepiej w terminie od 25 do 30 marca na głębokość 3-5 cm w rozstawie 12-20 cm.

Jeśli przeznaczamy łubin na zielonkę, siew nasion może być późniejszy ale wykonany nie później niż do 10 kwietnia. Ilość wysiewu zależy od wielu czynników w tym również odmiany. Na gleby III-IV klasy bonitacyjnej obsadę roślin można zmniejszyć o 5-10%. Średnia ilość wysiewu wynosi dla łubinu żółtego 140-170 kg w zależności czy jest to

odmiana rozgałęziająca się czy nierozgałęziająca. Dla łubinu wąskolistnego norma wysiewu wynosi od 140 do 175 kg/ha a łubinu białego 230 kg/ha.

Ochrona

Na plantacji łubinu konieczne są opryski na chwasty i szkodniki wg zaleceń Instytutu Ochrony Roślin.

Zbiór

W celu przyspieszenia i wyrównania dojrzewania wskazanym jest zastosować środek chemiczny Reglone – 2,5 l/ha z dodatkiem zwilżaczy jak np. Citowett lub innych nieolejowych. Zabieg ten należy wykonać gdy strąki zaczynają brązowieć i nasiona odrywają się od strąka.

Do kombajnowania należy przystąpić niezwłocznie przed procesem pęknięcia strąków. Strąki muszą mieć barwę brązową i muszą być suche. Jeśli zbioru nasion dokonuje się o wilgotności 15% należy je koniecznie dosuszyć.

Helena Irach
PZDR w Kłobucku
na podstawie opracowania
dr Stanisława Stawińskiego,
ZDHiAR Przebędowo
fot. K. Kwaśniewska

P Q S

Pork Quality System

System Jakości Wieprzowiny

- jest nowoczesnym, kompleksowym i zintegrowanym systemem produkcji wieprzowiny wysokiej jakości.

Celem Systemu PQS jest produkcja chudego, nieprzetłuszczonego mięsa wieprzowego (kulinarnego, pakowanego) przy zachowaniu ważnych dla konsumentów i przetwórców parametrów jakości mięsa, zwiększających jego trwałość, przydatność kulinarną i przetwórczą oraz smakowość i atrakcyjność dla konsumentów. Przewyższa ono pod tym względem mięso powszechnie dostępne.

Wymagania dla produkcji w Systemie PQS

1. Stosowanie właściwych ras świń:

- wielka biała polska (wbp)
- polska biała zwisłoucha (pbz)
- duroc
- hampshire.

Do produkcji tuczników nie można wykorzystywać czystej rasy pietrain. Świnie tej rasy mogą być stosowane wyłącznie jako jeden z komponentów ojcowskich, w formie mieszańca (z rasą duroc lub hampshire).

2. Podział na komponenty maticzne i ojcowskie.

Stosowanie podziału ras na komponenty maticzne i ojcowskie pozwala na prawidłowe wykorzystanie potencjału genetycznego zwierząt w zakresie umięśnienia i otluszczenia tuszy.

3. Wykorzystanie zwierząt wolnych od homozygotycznej formy recesywnego genu wrażliwości na stres RYR1 (nn). Zmutowany gen wrażliwości na stres jest główną przyczyną występowania mięsa typu PSE (jasnego, miękkiego i ciekającego). Zwierzęta wrażliwe

na stres silniej reagują na niekorzystne warunki środowiskowe w porównaniu ze zwierzętami odpornymi na stres.

4. Właściwa masa ciała i wiek uboju. Uboj tuczników powinien nastąpić przy masie ciała tuczników około 100 kg (+/- 15 kg).

5. Odpowiednie żywienie

- żywienie zbilansowane
- ograniczenie udziału śrutu kukurydzianej i eliminacja mączki rybnej – aby zapobiec nieodpowiedniemu zabarwieniu i mazistości słoniny oraz powstawaniu rybiego zapachu mięsa, z żywienia wyeliminowano bądź ograniczono udział pasz negatywnie wpływających na jakość tuszy i mięsa.

6. Prawidłowo przeprowadzony obrót przedubojowy. Prawidłowe postępowanie ze zwierzętami przed ubojem ma na celu eliminację lub zminimalizowanie działania czynników stresogennych, bowiem warunki obrotu przedubojowego wpływają na jakość mięsa. Stres w trakcie obrotu może wywołać szereg nieodwracalnych reakcji metabolicznych, prowadzących do powstania wad jakości mięsa (PSE, DFD).

7. Dokumentacja

Producent musi posiadać dokumenty potwierdzające stosowanie właściwych ras i stopień wrażliwości na stres stada podstawowego (zaświadczenia hodowlane, rodowody, zaświadczenia o inseminacji).

Co gwarantuje system PQS?

- Wysoką jakość mięsa wieprzowego.
- Pełną identyfikowalność uzyskanego produktu i możliwość prześledzenia ścieżki pochodzenia produktu od partii mięsa do stada, z którego to mięsa pochodzi.
- Wiarygodność, zarówno w zakresie wysokiej jakości produktu, jak i jego identyfikowalności, które zostają potwierdzone podczas kontroli, przeprowadzonej przez

niezależną jednostkę certyfikującą.

Kto kontroluje uczestników systemu?

System PQS ma dwa niezależne etapy kontroli, które gwarantują wiarygodność, transparentność oraz identyfikowalność:

- Samokontrola uczestnika systemu na podstawie odpowiedniego dokumentu (formularz do samokontroli, formularz żywieniowy).
- Audyt - kontrola niezależna, przeprowadzona przez niezależną jednostką certyfikującą akredytowaną na zgodność z normą PN EN 45011, uznaną przez Ministra Rolnictwa i Rozwoju.

Kto może przystąpić do systemu PQS?

System jest otwarty dla wszystkich podmiotów należących do łańcucha produkcyjnego, a więc:

- producentów prosiąt
- producentów żywca wieprzowego
- zakładów ubojowych
- zakładów przetwórczych
- dystrybutorów

Dlaczego warto przystąpić do systemu PQS?

- Możliwość uzyskania wyższej ceny za tuczniki wyprodukowane w systemie PQS.
- Inwestycja przyszłościowa - produkcja zgodnie z oczekiwaniami odbiorców ma większe szanse zbytu.
- Zmiana sposobu konkurencji na rynku - współpraca producentów z zakładami mięsnymi w zakresie wyprodukowania wiarygodnego i powtarzalnego produktu, którego jakość jest potwierdzona certyfikatem.
- Stabilizacja i ochrona rynku - w systemie PQS nie można sprzedawać importowanego mięsa oraz żywych zwierząt z importu.
- Możliwość zwrotu kosztów certyfikacji - wsparcie finansowe w ramach PROW z tytułu "Uczestnictwo rolników w systemie jakości żywności".

- Wypromowanie produktu ze znakiem PQS w kampanii informacyjnej, skierowanej do konsumentów.

System gwarantuje wiarygodność, zarówno w zakresie wysokiej jakości produktu, jak i jego identyfikowalności, które zostają potwierdzone w czasie kontroli. Po spełnieniu wymogów systemu, hodowcy i producenci oraz zakłady mięsne otrzymują certyfikat, potwierdzający zgodność

produkcji ze specyfikacją i mogą posługiwać się charakterystycznym logo systemu (wspólny znak towarowy gwarancyjny). Logo systemu daje pewność, że wszystkie produkty nim oznaczone spełniły surowe kryteria jakości, co umożliwia konsumentowi dokonanie właściwego wyboru.

System PQS stawia na ścisłą współpracę hodowców, producentów trzody chlewnej i przetwórców. Współpraca ww. podmiotów sprzyja

zwiększeniu ich siły ekonomicznej a dostosowanie profilu produkcji do potrzeb konsumentów jest korzystne zarówno dla hodowców jak i przetwórców.

Adam Walasek
Dział Systemów Produkcji Rolnej,
Standardów Jakościowych i Doświadczeń
na podstawie materiałów
PZH IPTCH POLSUS

Perspektywy chowu kóz na Śląsku (cz. II)

W poprzednim artykule starałem się udowodnić, że koza, wbrew głoszonemu pogładowi, nie jest żadnym symbolem biedy, ani ubóstwa kraju i są realne szanse rozpropagowania chowu kóz na Śląsku, podając przykłady Szwajcarii, Francji, USA, Kanady, Niemiec, Wielkiej Brytanii i innych.

W niniejszym artykule zostaną omówione rasy kóz o różnych kierunkach użytkowania.

Należy pamiętać że chów kóz to nie tylko technologia produkcji mleka, ale również produkcja delikatnego, zdrowego, bezcholesterolowego mięsa, skór na wyroby galanteryjne, futra oraz wełny i puchu. Omówione zostaną przedstawiciele ras kóz typu mięsnego, wełnistego, puchowego oraz wszechstronnie użytkowego.

MIĘSNY KIERUNEK użytkowania kóz reprezentowany jest przez następujące rasy: nubijską, bengalską, bureńską, afrykańską karłowatą oraz matou.

Rasa nubijska pochodzi od kóz afrykańskich, ma umaszczenie jednolite, uszy długie (17-28 cm). Masa ciała kozłów osiąga 85-100 kg, przy wysokości w kłębie dochodzącej do 95 cm, natomiast kóz 65-75 kg, przy wysokości w kłębie 70-80 cm. Zwierzęta tej rasy charakteryzują się bardzo dobrymi cechami opasowymi. Średnie przyrosty dobowe wynoszą ponad 250-300 g. Wydajność rzeźna tusz, w zależności od wieku i stanu odżywiania wynosi 57%-70%. Stopień otluszczenia tusz jest bardzo mały, mięso jest barwy białej, o charakterystycznym zapachu i wybitnych właściwościach dietetycznych. Kozę rasy nubijskiej reprezentują szlachetny typ o mięsnym kierunku użytkowania, mimo wydajności mleka wynoszącej 1000-2000 kg za cały okres laktacji. Plenność - ponad 200%. Rasa nubijska hodowana jest głównie w USA i Kanadzie. W USA znajduje się 12%-15% farm kozich powyżej 100

szt. stada podstawowego, średnia liczebność pozostałych stad nie przekracza 20 szt. Największe populacje zwierząt tej rasy znajdują się w Kalifornii.

Rasa bureńska została wyhodowana w południowej Afryce. Umaszczenie zwierząt białe, o czerwono-brunatnej głowie i szyi. Kozły rasy bureńskiej ważą 80-90 kg, a kozy 50-70 kg. Kastraty tej rasy osiągają wagę ciała do 100 kg. Wydajność rzeźna starszych sztuk wynosi ok. 50%, a średnie dobowe przyrosty ok. 200g. Przy prawidłowo prowadzonym tuczu mlecznym, osobniki 100-dniowe ważą do ok. 24 kg. Plenność wynosi 200%. Rasa ta została sprowadzona przed laty do RFN, gdzie doskonale się zaaklimatyzowała. Z Niemiec kozy rozprowadzane są do innych krajów, pod nazwą Burenziege. Jest to rasa powstała w wyniku prac selekcyjnych na poprawę mięsności.

Rasa bengalska jest hodowana w Indiach. Charakteryzuje się czarnym umaszczeniem. Masa ciała kierowanych na ubój zwierząt wynosi 15-20 kg. Rasa ta jest znaczącym producentem mięsa w Indiach.

Rasa afrykańska karłowata - są to kozy krótkonożne. Umaszczenie czarne lub czerwone, sierść krótka i gęsta. Wysokość w kłębie dochodzi do 50 cm, a średnia masa ciała wynosi 25 kg. Plenność osiąga 180%. Kozę w 8 tygodniu po wykocie może zostać ponownie kryta.

Rasa ma-tou jest hodowana w Chinach, bardzo pełna i wielorujowa (ruje cykliczne). W ciągu 2 lat daje 3 mioty. Rocznie uzyskuje się średnio 4 kozłeta.

WEŁNISTY KIERUNEK użytkowania kóz reprezentowany jest przez rasę angorską oraz rasę radziecką wełnistą.

Rasa angorska jest rasą znaną już w starożytnej Mezopotamii, hodowaną ze względu na wełnę. Wydajność rzeźna jest niska i wynosi 38-42%. Średnia waga tuszy wynosi 13-15 kg. Kóz angorskich nie doi się. Wydajność mleka za okres 5-6 miesięcznej laktacji wynosi 70-100 kg. Mleko to wykorzystują kozłeta pozostawione przy matkach. Kozę wykazują wielorujowość, ich plenność dochodzi do 145%. Masa ciała kozłów waha się w granicach 55-68 kg, a kóz 31-35 kg. Wysokość w kłębie kozłów wynosi 50-60 cm, kóz - 45-50 cm. Małżowiny uszne są obwisłe, obie płcie mają krótkie i kręcone rogi. Włosy okrywowe

są przeważnie białe oraz silnie karbikowane, o długości 20-25 cm (najdłuższe z nich osiągają 75 cm). Miesięczny odrost wełny przy odpowiednim żywieniu i utrzymaniu zwierząt wynosi 2,5 cm. Strzyża odbywa się 2 razy w roku. Roczna wydajność wełny od kozła wynosi 3-6 kg, a od kozy 1-3 kg. Włos puchowy (czyli mohair) stanowi 17,3% runa.

Rasa angorska ma zasięg międzykontynentalny. Hodowla kóz tej rasy rozwinęła się w Turcji i do dnia dzisiejszego zajmuje czołowe miejsce w produkcji mohairu - 5000 t rocznie. Hodowana jest również w Algierii, Australii oraz Rosji.

Rasa radziecka wełnista ma umaszczenie białe, małżowiny uszne duże, obwisłe, włos o pięknym połysku. Zarówno kozy jak i kozły są rogate. Wysokość w kłębie kozłów wynosi 55-65 cm, kóz 50-60 cm. Masa ciała kozłów - 50-70 kg, kóz - 37-40 kg. Plenność stada dochodzi do 120%, wydajność rzeźna - ok. 44%. Przy utrzymaniu fermowym uzyskuje się 1,5-2 kg wełny od kozy oraz 3,5-6,5 kg od kozła. W warunkach chowu ekstensywnego wydajności osobnicze są niższe o ok. 1,5 kg. Wydajność strzyżna (rendement) wynosi 75-80% (wysoka). Rasa ta jest hodowana w Rosji.

PUCHOWY KIERUNEK użytkowania kóz reprezentowany jest przez trzy rasy: kaszmirską, przydońską oraz orenburską.

Hodowla tych kóz prowadzona jest tylko dla pozyskania puchu. Rasy te hodowane w ostrym klimacie, dostarczają miękkich, długich włosów puchowych. Wydajność puchu jest wyznaczona genotypem, żywieniem, warunkami utrzymania oraz terminem strzyży kóz. Niedostateczne żywienie obniża wydajność puchu o 20%-30%. Opóźniona strzyżka lub czesanie powoduje straty 15%-25%. Puch z kóz pozyskuje się wyczesując go z runa (wełny) za pomocą specjalnego grzebienia. Na 12 godzin przed rozpoczęciem zabiegu czesania, kozy poddaje się głodówce - nie wolno podawać karmy ani wody.

Kozy do czesania, kładzie się na brezencie. Wyczesywać należy delikatnie, ponieważ w tym okresie są ciężarne. Puch musi być suchy, gdyż w przeciwnym razie będziegnił podczas składowania. Puch pozyskuje się od kóz, kozłów oraz młodzieży hodowlanej w wieku 1 roku. Kozły czesze się od 10 marca, kozy pod koniec kwietnia. W tym czasie uzyskuje się do 85% puchu. Drugie czesanie wykonuje się po 15 dniach od pierwszego. Puch przeznacza się do wyrobu słynnych na całym świecie szali kaszmirskich. Gruby, długi włos kozi jest w niektórych krajach używany do wyrobu brytów namiotowych oraz dywanów i kobierców.

Rasa kaszmirska jest hodowana w Rosji, Indiach, Nepalu, Tybecie, Chinach, Mongolii, Afganistanie oraz Turcji. Rasa drobna, o zróżnicowanej barwie okrywy włosowej i obwisłych małżowin usznych. Od jednej kozy uzyskuje się w ciągu roku 100-200 g puchu kaszmirowego.

Rasa przydońska hodowana jest w Rosji. Wywodzi się od starych ras znad Donu. Kozły osiągają 65-75 kg masy ciała i 60-70 cm wysokości w kłębie, a kozy 36-40 kg i 60-65 cm wysokości w kłębie. Roczna wydajność puchu wynosi 1200 g od kozłów oraz 750 g od kóz.

Rasa orenburska jest rodzimą rasą rosyjską. Pokrywa włosowa barwy czarnej, przechodzącej w ciemnosiwą. Plenność wynosi 120%-140%. Kozły ważą średnio 70 kg i osiągają 75 cm w kłębie, kozy ważą 50 kg i mają wysokość w kłębie do 65 cm. Od jednej kozy można uzyskać 423 g puchu.

WSZECHSTRONNIE UŻYTKOWE rasy: anglo-nubijska, dalmasceńska oraz rasy polskie: karpacka, sandomierska, kazimierska.

Rasa anglo-nubijska wyhodowana w Wielkiej Brytanii w wyniku krzyżowania mlecznych kóz brytyjskich z kozami ras: jumnapurii i zariby. Umaszczenie białe i pstre, włosy pokrywowe krótkie. Małżowiny uszne długie, szerokie i obwisłe, nos wyrazisty. Kozy tej rasy wykazują dużą tolerancję na wysokie temperatury. Większość osobników jest bezroźna, a jeśli rogi występują, to są usadowione głęboko i płasko na głowie. Rasa ta jest hodowana w Wielkiej Brytanii, Irlandii, USA i Kanadzie.

Rasa dalmasceńska hodowana na Cyprze, w Iraku oraz Syrii - gdzie została wytworzona. Umaszczenie czernono-brunatne lub kremowe. Małżowiny uszne długie, obwisłe. Mała wydajność mleka - 150-200 kg. Plenność w granicach 130-180%.

Rasa karpacka - rasa o umaszczeniu białym, rogata, o zasięgu krajowym. Została wyhodowana w podgórszych rejonach Polski południowo-wschodniej. Średnia wydajność mleka za 8 miesięcy wynosi ok. 500 kg. Masa kozłów - 45-50 kg, wysokość w kłębie do 65 cm, masa kóz 40-45 kg, wysokość w kłębie do 55 cm.

Rasa sandomierska jest rasą polską. Włos długi, biały, z łalami koloru czarnego, szarego lub żółto-brązowego. Przewyższa wzrostem kozę karpacką. Samice i samce są rogate. Hodowana głównie na mleko. Wydajność za 250 dni laktacji wynosi 300-400 kg mleka, przy zawartości tłuszczu do 5%. Rasę sandomierską można spotkać w trójkącie koryta rzeki Wisły i Sanu.

Rasa kazimierska jest rasą polską, występującą w okolicach Kazimierza nad Wisłą oraz w rejonach Puław. Obie płcie są rogate. Umaszczenie jest czarne z długim, gęstym włosem. Charakterystyczną cechą tej rasy jest złocistożółta barwa tęczówki oka, kontrastująca z czarnym umaszczeniem. Wydajność mleka za 250 dni laktacji wynosi ok. 400 kg.

W Polsce do typu wszechstronnie użytkowego zalicza się również kozy - gnieźnieńskie, warmińsko-mazurskie oraz wiele kóz bezrasowych i podrasowanych. Kozy te charakteryzują się dobrym przystosowaniem do surowych warunków utrzymania, jak słabe żywienie, złe warunki zoohigieniczne, itp. Są pełne, odporne na choroby, i mimo małej mleczności, dają mleko o wysokim procencie tłuszczu.

W następnych numerach Śląskich Aktualności Rolniczych nastąpi kontynuacja tematu dotyczącego chowu kóz pod kątem zootechnicznym i profilaktyki weterynaryjnej.

Rafał Przybyła
Dział Systemów Produkcji Rolnej,
Standardów Jakościowych i Doświadczalnictwa

NICIENIE PASOŻYTNICZE U ŚWIŃ

Choroby trzody chlewnej wywołane przez choroby pasożytnicze to poważny problem gospodarczy. Świnie zarobaczone są bardziej wrażliwe na choroby zakaźne, zużywają więcej paszy. Z chorób pasożytniczych nicienie jelitowe stanowią jedno z większych zagrożeń. Wywołane przez nie straty są znacznie wyższe niż te powodowane przez bakterie, czy wirusy. Największe znaczenie gospodarcze mają robaki: nicien przelyku (*Oesophagostomum*), glista (*Ascaris*), węgorzek świński (*Strongyloides*) i włosogłówka (*Trichuris*). Ich obecność w przewodzie pokarmowym prowadzi do zaburzeń przemiany materii, zahamowania wzrostu i rozwoju, a nawet śmierci.

Zwalczanie nicieni u trzody chlewnej opiera się głównie na podawaniu leków przeciworobacznych, a także utrzymaniu odpowiedniej higieny pomieszczeń i prawidłowego żywienia. O tym, że jest to ważny problem niech świadczy umieszczenie w Rozporządzeniu Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 15 lutego 2010 roku w sprawie wymagań i sposobu postępowania przy utrzymywaniu zwierząt gospodarskich, dla których normy ochrony zostały określone w przepisach Unii Europejskiej, w rozdziale 3, § 20. 2. Prośne lochy i loszki umieszczone w kojcach do proszenia: 1) czyści się dokładnie; 2) poddaje się zabiegom przeciwko zewnętrznym i wewnętrznym pasożytom, jeżeli to konieczne.

W latach 1998 -2003 w województwie warmińsko-mazurskim była przeprowadzona ocena zarażenia świń w przemysłowej fermie i chlewniach rolników indywidualnych. Stan zarażenia określano na podstawie badań kału.

U świń w fermie przemysłowej ekstensywność występowania nicieni była nieznaczna, a wynikało to z dobrych warunków utrzymania, właściwego żywienia, dezynfekcji pomieszczeń i okresowym odrobaczaniem całego stada.

U macior z chowu wielkostadnego, nie zawsze regularnie odrobaczanych stwierdzono w kale jaja wszystkich powszechnie stwierdzanych u trzody chlewnej nicieni jelitowych. Mimo dużego zarażenia macior i warchla-

ków nie zauważono w tym systemie chowu wyraźnego wpływu inwazji nicieni na stan zdrowia. Prawdopodobnie odrobaczanie, chociaż nie zawsze regularne, prowadziło do obniżenia ekstensywności inwazji.

W obu tych systemach świnie karmiono pełnoporcjowymi paszami przygotowanymi w mieszalnikach pasz.

U świń z chowu przyzagrodowego, żywionych śrutą z własnych zbóż z dodatkiem premiksów witaminowo-mineralnych, gdzie część macior z prosiętami korzystała z okólnika, warchlaki w okresie tuczu przebywały na głębokiej ściółce stwierdzono w ich kale jaja wszystkich powszechnie występujących u trzody chlewnej nicieni. W odróżnieniu od świń z poprzednich systemów chowu występowały tutaj przypadki słabej kondycji, zwłaszcza u tuczników w pierwszym okresie tuczu oraz u prosiąt w ostatnim tygodniu przed odsadzeniem.

Wyniki przeprowadzonych badań wskazują na istnienie inwazji nicieni u trzody chlewnej niezależnie od sposobu chowu. Najczęściej narażoną grupą były maciory i dlatego należy traktować je jako rezerwuar i źródło zarażenia dla prosiąt, a potem warchlaków. Aby zmniejszyć występowanie i szerzenie się inwazji nicieni u świń należy je odrobaczać. Są duże możliwości zwalczania pasożytów, a znajomość ich cykli rozwojowych powoduje, że mamy do dyspozycji bezpieczne i bardzo skuteczne środki, pod warunkiem prawidłowego ich dawkowania i stosowania. Wszelkie zabiegi odrobaczania świń ustalenie strategii zwalczania pasożytów powinno być przeprowadzone przez lekarza weterynarii. Szczególną uwagę należy zwrócić na maciory i kryjące je knury. W praktyce ważne jest też pozbycie się w obiektach chowu trzody chlewnej much i gryzoni.

Literatura:

Nicienie pasożytnicze u świń. Wpływ systemu chowu na ich występowanie – prof.dr hab. Konstanty Romaniuk
Weterynaria w terenie 2/2007

Anna Głąb
PZDR w Myszkowie

KUPIE

• **Knury i maciory**
Dobra cena, szybki odbiór

tel. 507 592 454

• **Betoniarkę walcową z koszem**

(może być do remontu)

tel. 33 861 84 49

Wymogi wzajemnej zgodności (cross compliance) to nie nowy wymóg, to nowy powód do kontroli

Wymogi wzajemnej zgodności (cross compliance) nie są kolejnym wymogiem dla gospodarstw rolnych, lecz są jedynie wprowadzeniem dodatkowych kontroli gospodarstw w powiązaniu z wysokością przyznawanych dopłat obszarowych oraz niektórych płatności w ramach Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich 2007 – 2013, w zakresie przestrzegania przepisów dotyczących ochrony środowiska, zdrowotności roślin uprawnych, zdrowotności i warunków utrzymywania zwierząt gospodarskich, a przede wszystkim bezpieczeństwa i jakości produkowanej żywności. Przesłanką do powstania tych wymogów było przejście w 15 krajach „starej” Unii z płatności powiązanych z taką czy inną produkcją na jednolitą płatność do gospodarstwa, bez wnikania co i ile ono produkuje. Żeby nie dopuścić do niszczenia potencjału rolnictwa poprzez zaniechanie jakiegokolwiek działalności rolniczej i zadowolenie się tylko wsparciem, wprowadzono mechanizm wzajemnej zgodności. Chodzi o to, żeby możliwości produkcyjne gospodarstwa, jeżeli nawet, w danym czasie nie są wykorzystywane, to winne być przynajmniej utrzymywane w gotowości do wykorzystywania. Przy okazji wymaga się, aby chcący korzystać ze wsparcia ze środków społecznych, nie szkodzili społeczeństwu niewłaściwie prowadzoną działalnością.

To, że wymogi wzajemnej zgodności (cross compliance) nie wymuszają nowych obowiązków można wykazać na przykładzie obowiązującego od 1 stycznia bieżącego roku, wymogu cross compliance, dotyczącego przestrzegania prawa paszowego. Otóż, już od dnia 1 stycznia 2006 roku we wszystkich państwach członkowskich Unii Europejskiej obowiązują jednolite przepisy żywnościowe. Ustanawiają one reguły postępowania na wszystkich etapach produkcji, przetwarzania i dystrybucji żywności, oraz zasady postępowania właściwych władz nadzorujących przestrzeganie tych reguł. Dotyczy to również pasz wykorzystywanych w żywieniu zwierząt, których produkty trafiają na rynek żywnościowy.

Od uczestników rynku żywnościowego i paszowego wymaga się aby:

- nie wprowadzali do obrotu szkodliwej żywności czy paszy,
- byli odpowiedzialni za bezpieczeństwo żywności i paszy, którą produkują, transportują, przechowują lub sprzedają,
- mieli możliwość natychmiastowego ustalenia danych każdego dostawcy bądź odbiorcy,
- bezzwłocznie wycofywali z obrotu żywność lub paszę, jeżeli mają powody sądzić, że nie jest ona bezpiecz-

na i bezzwłocznie powiadamiali o takich przypadkach właściwe władze,

- określali i systematycznie poddawali ocenie punkty krytyczne w swoich procedurach oraz zadbali o przeprowadzanie kontroli w tych punktach,
- współpracowali z właściwymi władzami w podejmowaniu działań mających na celu zmniejszanie ryzyka.

Wymogi te biorą się stąd, że na terenie Unii Europejskiej obowiązuje „Prawo żywnościowe” pod pojęciem którego, rozumie się pakiet przepisów ustawowych, wykonawczych i administracyjnych regulujących kompleksowo sprawy żywności, ze szczególnym uwzględnieniem maksymalnego wyeliminowania zagrożeń z jej strony dla konsumenta. Aktem prawnym będącym podstawą dla wszystkich regulacji w tym pakiecie jest Rozporządzenie (WE) Parlamentu Europejskiego i Rady nr 178/2002 z dnia 28 stycznia 2002 r., ustanawiające ogólne zasady i wymagania prawa żywnościowego, powołujące Europejski Urząd ds. bezpieczeństwa żywności oraz ustanawiające procedury w zakresie bezpieczeństwa żywności.

W skład pakietu przepisów „Prawa żywnościowego” wchodzi między innymi:

- Rozporządzenie (WE) Parlamentu Europejskiego i Rady nr 852/2004 z dnia 29 kwietnia 2004r w sprawie higieny środków spożywczych - ustanawia ogólne zasady dla przedsiębiorstw sektora spożywczego.,
- Rozporządzenie (WE) Parlamentu Europejskiego i Rady nr 853/2004 z dnia 29 kwietnia 2004r. ustanawiającym szczególne przepisy dotyczące higieny w odniesieniu do żywności pochodzenia zwierzęcego - ustanawia przepisy dla przedsiębiorstw sektora spożywczego w odniesieniu do żywności pochodzenia zwierzęcego, które stanowią uzupełnienie wymogów zawartych w rozp. 852/2004.,
- Rozporządzenie 183/2005 Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 12 stycznia 2005r. ustanawiające wymagania dotyczące higieny pasz - *czyli kryteria przydatności paszy do żywienia zwierząt, z uwzględnieniem jej przeznaczenia.*,
- Rozporządzenie 854/2004 Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 29 kwietnia 2004r. ustanawiające szczególne przepisy dotyczące organizacji urzędowych kontroli w odniesieniu do produktów pochodzenia zwierzęcego, przeznaczonych do spożycia przez ludzi,

- Rozporządzenie 882/2004 Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 29 kwietnia 2004r. w sprawie kontroli urzędowych przeprowadzanych w celu sprawdzenia zgodności z prawem paszowym i żywnościowym oraz regułami dotyczącymi zdrowia zwierząt i dobrostanu zwierząt.

A więc rozporządzenia 852/2004, 853/2004 i 183/2005 określają wymogi dla podmiotów działających na rynku żywnościowym i na rynku pasz, zaś rozporządzenia 854/2004 i 882/2004 stanowią oprzyrządowanie prawne dla służb powołanych do kontrolowania przestrzegania tych wymogów. A zatem od 2006 roku wymagania obowiązują i od tego czasu mogły pojawić się kontrole oceniające ich przestrzeganie. Tym samym z dniem 1 stycznia bieżącego roku wymogi cross compliance, dotyczące przestrzegania prawa paszowego, nie są nowymi wymogami, są tylko dodatkowym powodem do przeprowadzenia kontroli. Wymóg cross compliance w zakresie przestrzegania prawa paszowego, trafił do gospodarstw rolnych z racji tego, że Rozporządzenie 183/2005 Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 12 stycznia 2005 r. ustanawiające wymagania dotyczące higieny pasz, spełnia podstawowy wymóg prawa żywnościowego, czyli wymóg sprawowania nadzoru nad żywnością począwszy od jej powstawania w polu, po stół konsumenta. Stąd, w rozporządzeniu tym jest w użyciu pojęcie „produkcja pierwotna paszy”. Oznacza to, produkcję produktów rolnych z przeznaczeniem na paszę, nie poddawanych żadnym działaniom po ich zbiorze (pozyskaniu), z wyjątkiem prostych czynności fizycznych. A więc każde gospodarstwo, jeśli ma charakter gospodarstwa rolnego, to produkuje pasze pierwotne i tym samym jest uczestnikiem rynku paszowego. Zaś każdy uczestnik rynku paszowego, którego wytwarzany produkt lub sprzedawany towar jest skarmiany przez zwierzęta dostarczające produktów spożywczych, winien być zaewidencjonowany. Winien poddawać się urzędowym kontrolom organów powołanych do sprawdzania na bieżąco, zgodności z obowiązującym prawem paszowym jakości pasz, warunków ich powstawania i dystrybucji.

Artykuł 4 ust.6 rozporządzenia 183/2005 stanowi, że podmioty działające na rynku pasz, w tym rolnicy zapopatrują się i stosują pasze pochodzące z zakładów lub gospodarstw, zaewidencjonowanych zgodnie z tym rozporządzeniem oraz zgodnymi z nim przepisami prawa krajowego. Przepisy krajowe to ustawa o paszach z dnia 22 lipca 2006 r. (Dz. U 144/2006) oraz rozporządzenia wydane w oparciu o jej zapisy.

Jednak nie wszyscy przyjęli do wiadomości, że produkując pasze w polu są równorzędnymi uczestnikami rynku paszowego jak na przykład producenci pasz w wytwórniach przemysłowych. Natomiast obowiązujące prawidła rynku wymagają, aby każdy jego uczestnik odpowiadał za wprowadzony na niego towar i żeby w przypadku każdego towaru było wiadomym skąd on pochodzi. Zatem rolnik winien nabywać do gospodarstwa pasze z zaewidencjonowanej wytwórni i jednocześnie winien być zaewidencjonowanym dostawcą surowca dla takiej wytwórni. Problem w tym, że wytwórnie pasz przemysłowych zawsze były oceniane według takich czy

innych kryteriów, a gospodarstwo rolne jeśli ograniczało się do zakupu mieszanek treściwych i dopuszczonych, „nie śledzonych” dodatków mineralno-witaminowych było poza nadzorem służb. Stąd, rolnicy jako głównie producenci pasz pierwotnych, które sami skarmiają i po części sprzedają, są zagubieni i nie do końca przekonani o słuszności tych wymogów. A wymaga się od nich, aby:

- w produkcji polowej przestrzegali zasad dobrej praktyki rolniczej,
- przechowywali pasze w pomieszczeniach magazynowych z dala od substancji chemicznych, odpadów, substancji niebezpiecznych oraz innych produktów nie nadających się do spożycia przez zwierzęta,
- przechowywali pasze w warunkach zapewniających zachowanie ich jakości, w sposób zabezpieczający przed:
 - a) zakażeniem drobnoustrojami, grzybami i skutkami ich oddziaływania,
 - b) przedostawaniem się do nich zwierząt i szkodników,
 - c) wilgocią i innymi czynnikami, które mogą pozbawić je wartości albo wytworzyć produkty szkodliwe dla zdrowia zwierząt i ludzi oraz środowiska,
 - d) pomyleniem ich przy sporządzaniu mieszanek lub zadawaniu zwierzętom,
- przechowywali dokumentację:
 - a) potwierdzającą rodzaj i pochodzenie pasz stosowanych z żywieniu zwierząt (Etykiety winno się przechowywać przez 3 lata),
 - b) dotyczącą sprzedaży, pozwalającą zidentyfikowanie odbiorcy w przypadku gdy pasza wyprodukowana w gospodarstwie przeznaczona jest do obrotu (np. zboże do mieszalni pasz).

Czy zatem te wymogi same w sobie są powodem do nieakceptowania ich, do buntowania się przeciw ich wprowadzeniu, do strachu przed kolejną kontrolą?. Może warto widzieć w nich sprzymierzeńca, atut do ewentualnej obrony. Na przykład wymóg przechowywania w sposób uporządkowany, zapobiegający pomyłkom, pozwoli uniknąć:

- a) strat na skutek chorób lub zejść śmiertelnych zwierząt spowodowanych spożyciem niewłaściwych pasz,
- b) strat materialnych wynikłych ze złego wykorzystania pasz niewłaściwie skarmianych,
- c) strat wynikłych z konsekwencji wprowadzenia na rynek produktu zawierającego niewłaściwe składniki na skutek spożycia przez zwierzę niewłaściwej paszy.

Przechowywana dokumentacja może mieć decydujące znaczenie w dochodzeniu o odszkodowanie za sprzedaż pasz wadliwych.

Z formalnego punktu widzenia wprowadzony wymóg (cross compliance) z zakresu przestrzegania prawa paszowego nie powinien zaskakiwać, gdyż już pod koniec

2005 r. rolnicy składali do Powiatowego Lekarza Weterynarii formularz zatytułowany: „Zgłoszenie do Powiatowego Lekarza Weterynarii podmiotu działającego na rynku pasz zgodnie z wymogami Rozporządzenia 183/2005 Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 12 stycznia 2005 r. ustanawiającego wymagania dotyczące higieny pasz”, celem wprowadzenia ich do rejestru po 1 stycznia 2006 roku. Pod koniec 2007 r. składali „Oświadczenie podmiotu działającego na rynku pasz do Powiatowego Lekarza Weterynarii o spełnieniu wymogów rozporządzenia Nr 183/2005 Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 12 stycznia 2005 r. ustanawiającego wymagania dotyczące higieny pasz” jako że z końcem 2007 r. kończył się okres przejściowy i po 1 stycznia 2008 roku, mogły nadal funkcjonować na rynku pasz tylko te podmioty, które do tego czasu złożyły oświadczenie, że spełniają wymogi określone w niniejszym rozporządzeniu.

Podobna jest sytuacja na pozostałych odcinkach wymogów wzajemnej zgodności (cross compliance), czyli wchodzące w życie cross compliance nie wnosi nowych

wymogów, a odnosi się do wymogów wcześniej obowiązujących.

Jeżeli jednak czuje się ktoś zaskoczony, niedoinformowany, to niech się czuje zaproszony do Ośrodka Doradztwa Rolniczego celem rozwiania wątpliwości.

Marcin Jakubowski
Dział Systemów Produkcji Rolnej,
Standardów Jakościowych i Doświadczalnictwa

SPRZEDAM

- **Worki BIG-BAG (500 kg, 1 t)**
- **Przyczepkę ogrodową (małą)**
- **Części do Ursusa C-360**

tel. 32 233 55 97

WYNIKI WIELOLETNIICH DOŚWIADCZEŃ Z UGMAX

W Katedrze Chemii Rolnej i Biogeochemii Środowiska Uniwersytetu Przyrodniczego w Poznaniu od 2005 roku prowadzone są badania mające na celu ocenę wpływu Użyźniacza Glebowego UGmax na plonowanie roślin.

Podczas kolejnych sześciu sezonów wegetacyjnych preparat aplikowano na różnych stanowiskach, pod różne rośliny, w latach o zróżnicowanym rozkładzie opadów atmosferycznych. Część doświadczeń stanowi kontynuację aplikacji UGmax na tym samym stanowisku lub są to miejsca, gdzie UGmax aplikowany jest pierwszy raz.

Niezależnie od stanowiska, warunków pogodowych i ciągłości stosowania UGmax wpływał na wzrost plonu roślin. Analizując średnie z plonów roślin po aplikacji UGmax największym przyrostem charakteryzowały się plony łubinu białego i ziemniaków jadalnych – ponad 29% w stosunku do kontroli. Przyrost plonów pozostałych roślin pozostał również na bardzo wysokim poziomie i wyniósł dla pszenicy ozimej 1 t ziarna na ha, dla buraków cukrowych ponad 10 t korzeni na ha. Dla rzepaku ozimego wzrost plonu nasion wyniósł 17%, a dla kukurydzy uprawianej na ziarno 14%.

Analizując powyższe wyniki oraz pozostałe, mające na celu ocenę wpływu UGmax na glebę, zauważyć można, że UGmax jest preparatem, który korzystnie wpływa na wzrost plonu roślin, a także na zawartość dostępnych składników pokarmowych w glebie, poziom materii organicznej oraz żyzność i produktywność gleby.

Tabela 1
Średnie plony roślin z doświadczeń prowadzonych w UP Poznań 2005-2010

Plon w dt/ha						
Warianty	Pszenvca ozima	Buraki cukrowe	Rzepak ozimy	Łubin biały*	Ziemniaki jadalne*	Kukurydza na ziarno *
Kontrola	49,2	548,9	34,2	25,6	410,4	89,2
Z UGmax	59,4	655,5	40,1	33,1	531,3	101,8
Przyrost plonu %	20,73	19,42	17,25	29,30	29,46	14,13

* doświadczenia prowadzone krócej niż 6 lat

Reasumując wyniki uzyskane w ciągu ostatnich sześciu sezonów wegetacyjnych stwierdzić należy, że UGmax firmy BOGDAN jest preparatem, którego stosowanie jest jak najbardziej uzasadnione, również w aspekcie ekonomicznym.

Więcej informacji na temat UGmax znajdziecie Państwo na stronie www.ugmax.pl

Karolina Frąckowiak-Pawlak
Katedra Chemii Rolnej i Biogeochemii Środowiska
Uniwersytet Przyrodniczy w Poznaniu

DZIAŁALNOŚĆ WOJEWÓDZKIEGO FUNDUSZU OCHRONY ŚRODOWISKA I GOSPODARKI WODNEJ W KATOWICACH

O działalności Wojewódzkiego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej w Katowicach w minionym roku i planach na rok 2011, z Prezesem Gabrielą Lenartowicz - rozmawia Piotr Adamczyk

Piotr Adamczyk: Jaki był 2010 rok w działalności WFOŚiGW w Katowicach?

Gabriela Lenartowicz: Mijający rok był dla nas trudny. Obawialiśmy się czy recesja w światowej gospodarce nie wpłynie negatywnie na kondycję naszych regionalnych przedsiębiorstw, ponieważ od niej zależy wielkość opłat środowiskowych, które stanowią znaczną część budżetu Funduszu. Na szczęście okazało się, że recesja nie miała poważnego wpływu na sytuację gospodarczą Śląska. Podsumowując 2010 r. należy stwierdzić, że był to dobry rok zarówno z perspektywy wpływów jak i rekordowych wydatków Funduszu na ochronę środowiska, które wyniosły grubo ponad 400 mln zł.

P.A. Miniony rok to czas dużych inwestycji w ochronę środowiska w województwie śląskim, większość z nich była wspierana finansowo przez WFOŚiGW w Katowicach, jakie z nich zaliczyłaby Pani do największych?

G.L.: Ze względu na ich charakter największe inwestycje, jakie dofinansowaliśmy w 2010 r. były związane z gospodarką wodno-ściekową. Fundusz pełni rolę instytucji wdrażającej w największym w historii Unii Europejskiej Programie Operacyjnym Infrastruktura i Środowisko. Zajmujemy się przyjmowaniem wniosków ich oceną jak i przekazywaniem funduszy na realizację projektów. W obszarze inwestycji w ochronę środowiska województwo śląskie jest liderem pod względem wielkości już zrealizowanych jak i zaplanowanych inwestycji. Inwestycje wodno-kanalizacyjne, chociaż mało spektakularne z jednej strony wpływają na rozwój regionu z drugiej poprawiają komfort życia mieszkańców i podnoszą konkurencyjność miast i terenów wiejskich.

Znaczne kwoty od lat wydajemy także na ochronę atmosfery. Wynika to ze specyfiki regionu, który jeszcze 20 lat temu był postrzegany jako najbardziej skażony w Europie. Dzięki licznym inwestycjom w nowe technologie np. ograniczające emisję spalin z kotłowni przydomowych czy z dużych zakładów energetycznych, sytuacja diametralnie się poprawiła.

P.A.: Ważny elementem działalności Funduszu jest także wspieranie działań z zakresu edukacji ekologicznej.

G.L.: W tym roku na bezpośrednią edukację ekologiczną fundusz wydał rekordową kwotę ok. 7 mln zł. Zawsze największy nacisk kładliśmy na edukację dzieci i młodzieży, wychodząc z założenia, że budowanie prawidłowych postaw ekologicznych wśród najmłodszych mieszkańców regionu przyniesie korzyści w przyszłości. Działania te muszą być jednak wzmocnione odpowiednią polityką informacyjną skierowaną do dorosłych, którzy mają bezpośredni i bieżący wpływ na podejmowanie decyzji w zakresie ochrony środowiska. Ponadto cały czas edukujemy mieszkańców regionu, co powoduje, że społeczność, uzbrojona w wiedzę, staje się rzeczywistym i merytorycznym partnerem w przypadku np. konsultacji społecznych dotyczących inwestycji, a to ma wymierny wpływ na budowanie społeczeństwa obywatelskiego

P.A.: Rok 2011 to kolejne wyzwania w działalności Funduszu, które z problemów dotyczących ochrony środowiska uważa Pani za najpilniejsze do rozwiązania?

G.L.: Najlepszym sposobem rozwiązywania problemów jest dostrzeżenie ich zanim się urzeczywistnią. Takim problemem jest kwestia wyzwań energetycznych, ale nie w skali makro a w skali regionalnej. Mamy

ogromne zaległości w inwestycyjne w dużą energetykę, co z każdym rokiem będzie powodował wzrost opłat za energię elektryczną. Rozwiązaniem jest tutaj dążenie do minimalizacji zużycia energii przy zachowaniu komfortu i standardu życia mieszkańców. Dlatego w 2011 roku będziemy wspierać inwestycje dotyczące podnoszenia efektywności energetycznej. Chcemy pokazać, w jaki sposób na lokalnym poziomie można realizować inwestycje np. obniżające koszty zaopatrzenia w energię zarówno w budynkach użyteczności publicznej jak i poszczególnych mieszkańców. Pragniemy także przekonać lokalne samorzady do inwestycji w odnawialne źródła energii z wykorzystaniem lokalnych zasobów. Wymienione rozwiązania mają sens wtedy, gdy są systemowe, a nie pojedyncze, a tym samym chaotyczne. W 2011 roku właśnie takie systemowe programy będziemy dofinansować na poziomie do 80%. Ponadto planujemy kontynuować wspieranie gmin w usuwaniu skutków powodzi jak i realizacji inwestycji przeciwpowodziowych. Myślę, że z finansowaniem nie powinno być problemów i pod względem naszego budżetu ten rok będzie jeszcze lepszy od mijającego.

P.A.: Dziękuję za rozmowę.

NAWŁOĆ ROŚLINĄ NIEOBOJĘTNĄ DLA PSZCZELARZY

Botanikom znane są liczne gatunki nawłoci (zanotowano ich ponad 100) występujące na znacznym obszarze kuli ziemskiej: w prawie całej Europie, strefie umiarkowanej Azji, północnej Afryce i w Ameryce Północnej, gdzie jest najbardziej rozpowszechniona. W Polsce naszym gatunkiem rodzimym jest nawłoc pospolita spotykana na polanach śródleśnych, w borach mieszanych i iglastych, na suchych łąkach poleśnych, w zaroślach i na zboczach gór.

NAWŁOĆ POSPOLITA

– (*Solidago virgaurea*) z rodziny astrowate (*Asteraceae*) jest byliną o pędach dorastających do wysokości od 30 cm do 50 cm. Kwiatostany tej rośliny osadzone są na końcu sztywnych, wewnątrz pustych, słabo rozgałęzionych łodyg, wyrastających z rozety liściowej. Łodyga jest zielona, naga lub lekko owłosiona, dołem czerwieniejąca, opatrzona dwoma rodzajami liści. Dolne liście są odwrotnie jajowate lub lancetowate, ogonkowe, ostro piłkowane, tępo zakończone, górne zaś eliptyczne, siedzące i zaostrome, niemal całobrzegie. Żółte, drobne kwiaty tworzą koszyczki o średnicy wynoszącej ok. 5 mm (składające się z 10-30 kwiatów rurkowych otoczonych 6-12 znacznie dłuższymi kwiatami języczkowymi). Kwiaty zebrane są w grona prosto wzniesione, wąskie i wiechokształtne. Nawłoc kwitnie od lipca do września. Owocem jest niełupka o długości ok. 3 mm, opatrzona puchem kielichowym, który umożliwia przeniesienie nasion przez wiatr na duże odległości.

Nawłoc stała się w ostatnich latach cenioną rośliną leczniczą, której naturalne obszary występowania zmniejszają się i dlatego też rozpoczęto zakładanie plantacji polowych tego gatunku w niektórych krajach europejskich takich jak np. Polska, Niemcy i Finlandia.

Zalecenia do uprawy tej rośliny na surowiec dla przemysłu farmaceutycznego nie są skomplikowane, gdyż nawłoc pospolita jest rośliną mało wymagającą.

W stanie naturalnym spotykana jest ona na glebach słabszych, suchych, przepuszczalnych, o pH od 3,6 do 4,7. Pod jej uprawę należy wybierać gleby lżejsze, umiarkowanie wilgotne, piaski mocno gliniaste lub gliniaste, o odczynie lekko kwaśnym do obojętnego. Nie nadają się natomiast gleby łatwo ulegające przesuszeniu lub zaskorupianiu. Nawłoc pospolita nie wymaga specjalnych przedplonów, dobrze udaje się zarówno po zbożach jak i okopowych czy warzywach.

Jak większość uprawianych roślin wymaga starannego przygotowania stanowiska. Jesienią należy wykonać głęboką orkę, natomiast wczesną wiosną włokowanie i bronowanie, które przerywają parowanie gleby. Jeśli plantacja ma być zakładana jesienią, to po zbiorze przedplonu należy wykonać orkę siewną, bronowanie i ewentualnie wałowanie. Szczególnie ważne jest, aby pole było wolne od chwastów trwałych.

Plantacje nawłoci zakłada się z siewu wprost do gruntu lub wysadzając uprzednio wyprodukowaną rozsadę. Wysiew bezpośredni jest utrudniony, gdyż nasiona są bardzo drobne i wysiewać należy je płytko (ok. 0,5-1 cm), mogą być więc wywiewane lub wymywane w czasie ulewnych deszczów. Nasiona wysiewa się w ilości 0,5-1 kg/ha w rzędy co 30-40 cm. W naszych warunkach lepszy jest siew jesienny z względu na często niekorzystne warunki wilgotnościowe panujące wiosną.

Należy pamiętać o powolnym wzroście w początkowym okresie

wegetacji dlatego też nie wolno zaniedbać czy to ręcznej czy mechanicznej walki z chwastami.

Nawłoc pospolita jest rośliną o niezbyt wysokich wymaganiach pokarmowych. Nie zaleca się bezpośredniego nawożenia obornikiem, a niedobory składników pokarmowych najlepiej uzupełniać nawozami mineralnymi (40-80 kg P_2O_5 /ha i 80-100 kg K_2O /ha). Natomiast dawka azotu w pierwszym roku wegetacji (przed wytworzeniem pędów kwiatowych) powinna być niewielka ok. 40-50 kg/ha, zaś od drugiego roku można ją podwyższyć do 80-100 kg N/ha. Braki składników mineralnych na wieloletniej plantacji można uzupełniać, stosując nawożenie dolistne, np. 2% Ekolist.

Ze względu na dużą obniżkę plonów surowca oraz nagromadzenie szkodników na starszych plantacjach roślinę powinno się uprawiać najwyżej trzy lata. Do zbioru ziela przystępuje się w czasie tworzenia pąków kwiatowych lub w początkowym okresie kwitnienia (przełom lipca i sierpnia). Opóźnienie terminu zbioru do pełni kwitnienia wiąże się ze zwiększeniem zawartości ziela z osypującymi się kwiatostanami i ilości puchu kielichowego.

Ziele powinno być koszone na wysokości 10-30 cm nad ziemią (kosiarką lub kosiarkoładowaczem). Po zbiorze surowiec należy suszyć w przewiewnym i zacienionym miejscu lub w suszarni w temperaturze do 40°C. Plony ziela wahają się od 2 t/ha do 4-6 t/ha.

Ziele nawłoci pospolitej ma silne działanie moczopędne, ponadto ściągające, przeciwbakteryjne, przeciwnowotworowe, uspokajające oraz immunostymulujące. W krajowym rejestrze leków jest kilkanaście leków zawierających ziele nawłoci, np. Prostaflon, Fitolizyna, Nefrol, Nefrosept, Neurosan i Urogran.

Kwiaty nawłoci pospolitej są odwiedzane licznie przez pszczoły, a jej wydajność miodowa w zwartych łanach sięga do 500 kg/ha.

Jednakże pszczelarze na naszym terenie najczęściej spotykają pokrewne jej gatunki inwazyjne zawleczone do nas z Ameryki Północnej takie jak nawłoc późna i nawłoc kanadyjska.

NAWŁOC PÓZNA - *Solidago gigantea* to roślina dorastająca do wysokości od 0,6 do 1,5 m. Łodyga tej rośliny jest wzniesiona, naga, z woskowym nalotem, jedynie rozgałęzienia kwiatostanu pokryte są krótkimi włoskami. Posiada liście lancetowate, zaostrome, ostro piłkowane, o brzegach szorstko orzęsionych, pod spodem na nerwach pokryte krótkimi włoskami. Koszycz-

ki rosną na krótkich szypułkach tworząc wiechokształtne kwiatostany. Kwiaty drobne, żółte, brzeżne są pozornie jęczyczkowe, nieco dłuższe od wewnętrznych rurkowych. Kwitnie późno - w sierpniu i wrześniu. Drobne kwiaty wydzielają niewiele nektaru, ponieważ jednak nawłoc kwitnie bardzo obficie i tam, gdzie występuje, pokrywa duże obszary, więc zbiór miodu wynosi często do 3-4 kg dziennie na jeden pień. Wydajność miodowa bywa bardzo wysoka, sięgając nawet do 700 kg/ha. Roślina ta występuje masowo na aluwiach rzecznych nad Wisłą i Odrą, spotyka się ją również jako chwast na podmokłych polach i w plantacjach wikliny.

Podobna do poprzedniej i rosnąca na tych samych miejscach jest **NAWŁOC KANADYJSKA** (*S. canadensis*). Różnica między nimi polega na tym, że łodyga nawłoci kanadyjskiej jest cała owłosiona. Koszyczki zebrane są w odstające, jednostronne, baldachokształtne kwiatostany, a pozorne jęczyczkowe kwiaty brzeżne w koszyczku są tak długie, jak wewnętrzne rurkowe. Jest znacznie liczniej oblatywana przez pszczoły niż nawłoc późna, a wydajność miodowa sięga do 800 kg/ha.

Ale uzależnione jest to silnie od pogody, ponieważ

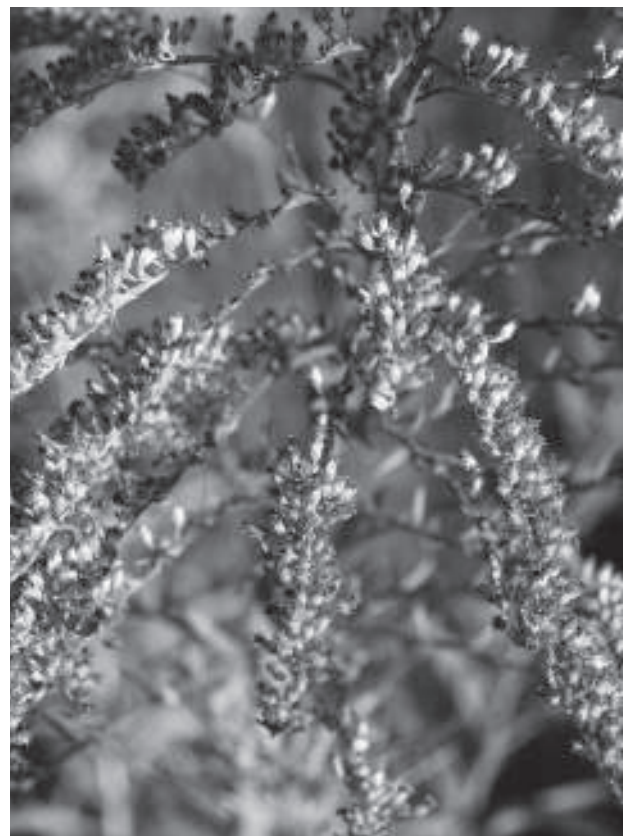
taką wydajność uzyskuje się tylko podczas wilgotnej i ciepłej jesieni. Istnieje także niebezpieczeństwo zbierania przez pszczoły pożytku z jeszcze później kwitnącego **rdestu sachalińskiego**, którego nawet mała domieszka w miodzie spowoduje jego fermentację i miód taki nie będzie nadawał się do konsumpcji. W związku z powyższym przy zbieraniu miodu z nawłoci należy bacznie obserwować pożytki w okolicy i bardzo się śpieszyć ze wszystkimi koniecznymi pracami w pasiece.

Należy także pamiętać, że nawłoc kanadyjska jest wyjątkowo ekspansywną rośliną, rozsiewającą się na wszelkich nieużytkach, a także na gruntach uprawianych rolniczo, wypierając nasze cenne rodzime rośliny, co jest summa summarum szkodliwe dla całej przyrody, w tym dla naszych pszczoł, ponieważ zmniejsza się przez to bioróżnorodność danego siedliska i w końcu odbija się na kondycji i zdrowiu hodowlanych przez nas owadów.

Literatura:

1. M. Lipiński – Pożytki pszczele,
2. Pod red. B. Kołodziej – Uprawa ziół

Tomasz Motyka
Dział Systemów Produkcji Rolnej,
Standardów Jakościowych

PALIWO ALTERNATYWNE – TAŃSZY ODPOWIEDNIK DROGIEGO ON?

Każdy sektor gospodarczy, zarówno transportowy, budowlany, jak i rolniczy wymaga użycia maszyn, które do wykonania zleconej pracy potrzebują paliwa. Wzrastające zapotrzebowanie oraz ciągle podwyżki cen oleju napędowego wymuszają jednak poszukiwanie tańszego paliwa.

Produkcja biopaliw przeznaczonych do silników wysokoprężnych opiera się na procesie konwersji oleju roślinnego do estrów metylowych. Podstawowym surowcem przerabianym w Polsce na biopaliwa jest olej rzepakowy. Cała technologia produkcji, poczynając od wyłoczenia, przez estryfikację i rafinację produktu poreakcyjnego jest dość kosztowna. Jednak wg najnowszych opinii naukowców z Instytutu Technologiczno-Przyrodniczego, koszty związane z estryfikacją olejów rzepakowych są zbędne, gdyż „czysty olej sam w sobie jest atrakcyjnym paliwem do silników spalinowych”. Warto równocześnie podkreślić, że potencjał produkcyjny roślin oleistych (uzależniony od powierzchni upraw), nie jest wystarczająco duży, aby w pełni zastąpić paliwa konwencjonalne.

W Polsce, na cele energetyczne, produkuje się obecnie ok. 1,2 mln ton rzepaku rocznie, co w przybliżeniu daje 500 tys. ton oleju rzepakowego. Jest to ilość zapewniająca pokrycie potrzeb na olej napędowy w zaledwie 6% (całkowite zapotrzebowanie na ON wynosi 9 mln ton rocznie). Jest to jednocześnie produkt rolniczy, który najefektywniej będzie wykorzystany w tym sektorze działalności gospodarczej.

Jednym z podstawowych kosztów produkcji rolnej jest zakup oleju napędowego, którego ceny wahają się w ciągu roku. Sektor rolniczy opiera się zwykle na kilkuletnim planie strategicznym – przy zróżnicowanych cenach paliw trudno określić koszty związane z jego realizacją. Aby dać rolnikom swobodę energetyczną (w końcu to oni wytwarzają biomasę i mają możliwość jej przetworzenia) od wielu lat prowadzone są badania nad systemami zasilającymi silniki wysokoprężne, pracujące jedynie na oleju roślinnym.

W ślad instytucji badawczych poszli inżynierowie specjalistycznych firm produkujących maszyny rolnicze m.in. firmy John Deere, którzy testują obecnie 16 maszyn zasilanych wyłącznie czystym olejem roślinnym. Przedstawiciele tejże firmy już dziś zdali sobie sprawę z faktu, że wysokie ceny paliwa stanowią poważną barierę w dalszym rozwoju i modernizacji sektora rolniczego, a także coraz wyższych wymogów ekologicznych w zakresie emisji spalin do atmosfery.

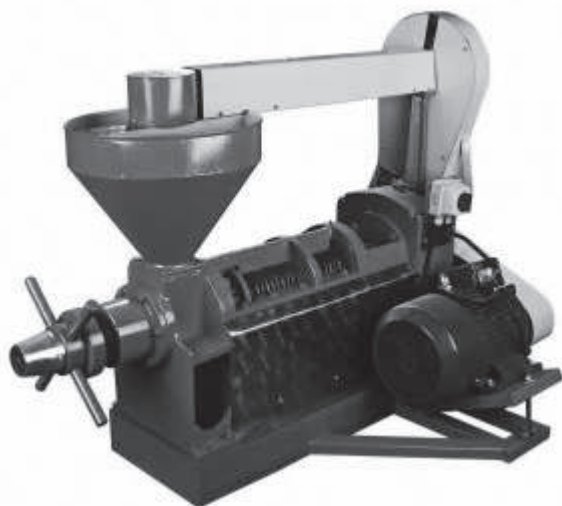
W okresie 2004-2006 r. w Polsce zaobserwowano wzmożone zainteresowanie rolników maszynami do produkcji biopaliw na potrzeby własne (estry metylowe). Maszyny te miały zrewolucjonizować polskie rolnictwo z energetycznego punktu widzenia, jednak do wytworzenia biopaliw stosowało się alkohol metylowy, katalizatory alkaliczne, a oprócz tego powstający w wyniku reakcji estryfikacji odpad glicerynowy stanowił duże zagrożenie dla zdrowia ludzkiego i środowiska naturalnego.

Rolnik, zgodnie z aktualnym prawem, o ile spełnia wszystkie warunki prowadzenia tego typu działalności, ma możliwość wytworzenia biopaliwa na własne potrzeby w ilości nie większej niż 100 litrów na ha powierzchni gospodarstwa – przyjmując, że średni plon rzepaku z ha wynosi 3 tony oraz, że z 1 tony rzepaku można wyłoczyć ok. 330 l oleju, można założyć, że aby uniezależnić gospodarstwo od dostaw oleju napędowego wystarczy obsiać rzepakiem 10% powierzchni upraw.

Interesującym kierunkiem rozwoju sektora biopaliw płynnych w rolnictwie jest wytwarzanie oleju roślinnego, który byłby czystym paliwem do zasilania maszyn rolniczych. Produkcja oleju jest niezwykle prosta i bezpieczna, a wytwarzane w procesie tłoczenia wysokobiałkowe „odpady” (ponad 20% białka) można zagospodarować jako dodatek do paszy treściwej przeżuwaczy. Co ważne prasy ślimakowe do tłoczenia oleju nie wymagają dużego zaangażowania pracowników, a wydajność tego urządzenia zaczyna się od 6 kg oleju na godzinę. Najprostsze zestawy do samodzielnego wytwarzania oleju kosztują ok. 10 tys. zł. Jeżeli maszyny mogące używać olej roślinny jako paliwo będą bardziej dostępne, a cena oleju napędowego nie przestanie rosnąć, zakup takiego urządzenia będzie dobrym i ekonomicznym rozwiązaniem.

W Polsce pozostaje jednak jeszcze dużo do zrobienia, gdyż brakuje logicznych, spójnych i jasnych przepisów umożliwiających tego typu produkcję, czego przykładem może być produkcja oleju roślinnego, która z formalnego punktu widzenia jest równie trudna, a nawet niebezpieczna, jak wytwarzanie estrów metylowych.

Źródło: ITP, John Deere, Protechnika Łuków

Prasa ślimakowa do tłoczenia oleju

Jakub Cofała
Dział Przedsiębiorczości, Wiejskiego Gospodarstwa
Domowego i Agroturystyki

NOTOWANIA

INFORMACJA RYNKOWA - RYNKI LOKALNE

Informacje zebrane przez specjalistów ŚODR w okresie od 15.01. do 22.01.2011 r.

CENY ZBÓŻ zł/dt

Miejsce	Pszenica	Żyto	Pszenżyto	Jęczmień	Owies	Kukurydza
Targowisko KŁOBUCK	92		74	79	62	100
Targowisko MSTÓW	81			71	66	96
Targowisko RACIBÓRZ	100			95	78	100
Targowisko SIEWIERZ	90		80	80	60	100
Targowisko SKOCZÓW	98			90	90	100
Targowisko WODZISŁAW	100	70	90	100		100
Targowisko ŻARKI	90	60	70	70	60	90
Targowisko ŻARNOWIEC	85	75	75	75	60	
MINIMUM	81	60	70	70	60	90
MAXIMUM	100	75	90	100	90	100
ŚREDNIA	92	68	78	83	68	98
Młyn Cyprzanów *)	95,0	71,0				
Młyn Gliwice *)	90,0					
Młyn Zbroslawice *)		75,0				
Kaszarnia Mierzęcice *)				80,0		
Provimi-Rolimpe S.A.Tworóg *)	84,0	75,0	78,0	76,0	63,0	84,0

*) ceny skupu netto

CENY ŻYWCA zł/kg (ceny netto)

Miejsce	Tucznik żywiec I kl.	Tucznik wbc			Maciora	Opas I kl.	Jałówka I kl.	Krowa I kl.
		E	U	R				
DIAGNOL Toszek		4,50	4,30	4,10				
ZM Aleksandria Blachownia		4,45	4,25	4,08	2,45			
FPH Kretek Krzanowice	3,50					5,40		
Ubojnia Janeta Lubomia	3,40				2,00	5,80	5,00	3,30
ZM Wojtacha Tarnowskie G.	3,50				2,40			
Żarnowiec	3,30				2,30	6,00	5,00	2,80
MINIMUM	3,30	4,45	4,25	4,08	2,00	5,40	5,00	2,80
MAXIMUM	3,50	4,50	4,30	4,10	2,45	6,00	5,00	3,30
ŚREDNIA	3,43	4,48	4,28	4,09	2,29	5,73	5,00	3,05
Zmiana średniej ceny w stosunku do grudnia 2010	-9,78 %	-12,85 %	-13,45 %	-12,47 %	-2,30 %	+6,98 %	+18,00 %	+4,92 %

CENY PROSIĄT zł/szt

Miejsce	Prosię 15-20 kg
Targowisko MSTÓW	
Targowisko RACIBÓRZ	
Targowisko SKOCZÓW	98,0
Targowisko WODZISŁAW	
Targowisko ŻORY-KLESZCZÓW	
Targowisko ŻARKI	
MINIMUM	98,0
MAXIMUM	98,0
ŚREDNIA	98,0
Zmiana średniej ceny w stosunku do grudnia 2010	-2,04 %

CENY SKUPU MLEKA zł/l (ceny brutto)

Miejsce	Mleko klasa Ex	Średnia wszystkie kl.
OSM MLECZGAL Częstochowa	0,94	0,89
OSM Pszczyna	1,22	1,20
RSM Racibórz	1,12	1,11
MINIMUM	0,94	0,89
MAXIMUM	1,22	1,20
ŚREDNIA	1,09	1,07
Zmiana średniej ceny w stosunku do grudnia 2010	+0,91 %	+0,31 %

CENY NAWOZÓW MINERALNYCH - zł/dt (ceny brutto z VAT)

Wyszczególnienie	Agrokompleks Ochaby Wielkie	AGROMIX Płakowice	PHU GEES Krupa Troszek	PHU Rduch Polomia	Hurtownia Śr. Chemicznych Tychy-Wilkowylę	ARGOL Jasienica	LAMCH Niegowa	Tomanek Pszczyna- Cwiklice	SKR Krzyszowice	Rolchem Pszczyna- Cwiklice	Cena			Zmiana średniej ceny w stosunku do grudnia 2010
											MIN	MAX	ŚREDNIA	
AZOTOWE														
Saleitra amonowa 34%	115,0	110,0	111,0	125,0		115,0	110,0		115,0	114,0	110,0	125,0	114,4	+6,37 %
Saleitra wapniowo-magnezowa 32%		110,0									110,0	110,0	110,0	+1,35 %
Mocznik 46%		140,0				143,0	142,0		143,0	142,0	140,0	143,0	142,0	+5,27 %
Saleitrazak	108,0	1040,0				115,0	100,0		115,0	106,0	100,0	1040,0	264,0	+62,07 %
Salmag 27,5%		1040,0		101,0				100,0			100,0	1040,0	413,7	+76,26 %
Siarczan amonu				84,0							84,0	84,0	84,0	+5,36 %
FOSFOROWE														
Superfosfat granulowany 20%		94,0							74,0		74,0	94,0	84,0	-44,05 %
Superfosfat 40%				261,0							261,0	261,0	261,0	-
POTASOWE														
Sól potasowa granulowana 60%	148,0	152,0	161,0	149,0		145,0	155,0		145,0	157,0	145,0	161,0	151,5	+2,11 %
WIELOSKŁADNIKOWE														
Polifoska 8:24:24		172,0	186,0	172,0	178,0	174,0	175,0		174,0		172,0	186,0	175,9	+4,79 %
Polifoska 6:20:30		171,0	184,0			172,0	175,0		172,0	177,0	171,0	184,0	175,2	+4,90 %
Polifoska MAX		151,0				151,0	153,0		151,0		151,0	153,0	151,5	+4,40 %
Polimag 5:10:20			140,5								140,5	140,5	140,5	+8,19 %
Agrafoska PK 24:24				232,0						159,0	159,0	232,0	195,5	+25,47 %
Amofoska 4:16:18	142,0		151,0	130,0						129,0	129,0	151,0	138,0	+3,55 %
Amofosmag 4:15:15 + 2% MgO	136,0			114,0							114,0	136,0	125,0	+6,13 %
Fosforan amonu 18:46	190,0	205,0				201,0					190,0	205,0	198,7	-0,36 %
Lubofoska 4:12:12	110,0		101,0								101,0	110,0	105,5	+7,35 %
NPK 6:13:30			170,5								170,5	170,5	170,5	-6,74 %
NPK 8:16:23			176,0								176,0	176,0	176,0	-9,66 %
WAPNIOWE - zł/t														
Wapno dolomitowe											0,0	0,0	0,0	0,00 %
Wapno nawozowe 61-70% CaO											0,0	0,0	0,0	0,00 %

CENY PASZ - zjedln.

(ceny brutto z VAT)

Wyszczególnienie	Jedn. miary	Agrokompleks Ochaby Wielkie	AGROMIX Płakowice	ZPH-U KASZARNIA Mierzęce	ARGOL Jastienica	PPH Farmer Racibórz	IMPART Staromiście	Kostka Mikołów-Bujaków	ROLCHEM Pszczyna-Ćwiklice	PHU Rduch Polomia	Cena			Zmiana średniej ceny w stosunku do grudnia 2010
											MIN	MAX	ŚREDNIA	
MIESZANKI DLA TRZODY														
Mieszanka Prestarter	dt	205,0		196,0	175,0	202,0	256,0	220,0	220,0	194,0	175,0	256,0	210,3	+1,63 %
PW	dt							160,0	150,0		150,0	160,0	155,0	+13,55 %
Grower dla tuczników	dt	120,0			120,0		132,0				120,0	132,0	124,0	+12,90 %
Finisz dla tuczników	dt						128,0	120,0			120,0	128,0	124,0	+12,63 %
KONCENTRATY DLA TRZODY														
Prowit T	dt			196,0				220,0	200,0		196,0	220,0	205,3	+2,35 %
Koncentrat L	dt				220,0		240,0	240,0	220,0		220,0	240,0	230,0	+10,72 %
Koncentrat P	dt						240,0				240,0	240,0	240,0	+5,00 %
Koncentrat Protamino Forte	dt		246,0					260,0	260,0	260,0	246,0	260,0	256,5	+7,41 %
Koncentrat Protamino Piggi	dt		276,0					280,0	280,0	276,0	276,0	280,0	278,0	+8,36 %
Koncentrat Protamino Premium	dt		216,0					220,0	216,0	218,0	216,0	220,0	217,5	+5,47 %
MIESZANKI DLA DROBIU														
DJ	dt	135,0	144,0	132,0	133,0			152,0	132,0		132,0	152,0	138,0	+4,95 %
DKA - S	dt		152,0		153,0		168,0	160,0	160,0	168,0	152,0	168,0	160,2	+5,56 %
DKA - G	dt		146,0		148,0		160,0	160,0	160,0	160,0	146,0	160,0	154,8	+5,36 %
DKA - F	dt							150,0	150,0	152,0	150,0	152,0	151,0	+3,75 %
DKM 1	dt		152,0	128,0				150,0	150,0	136,3	128,0	152,0	141,6	+2,99 %
DKM 2	dt		148,0	120,0				124,0	124,0	128,0	120,0	148,0	130,0	+4,23 %
Mieszanka dla indyków	dt							160,0	160,0	142,6	142,6	160,0	151,3	+0,42 %
Mieszanka dla kaczek i gęsi	dt		144,0					140,0	140,0	142,0	140,0	144,0	142,0	+1,06 %
MIESZANKI DLA BYDŁA														
CJ	dt	134,0		160,0	146,0	140,0	172,0	152,0	150,0		134,0	172,0	150,6	+4,95 %
Mieszanka dla krów	dt					106,0	120,0		136,0		106,0	136,0	120,7	+6,77 %
POZOSTAŁE PASZE														
Otręby pszenne	dt			75,0			80,0	65,0	90,0	74,9	65,0	90,0	77,0	+22,92 %
Śruta sojowa 46%	dt		176,0		180,3			220,0		186,0	176,0	220,0	190,6	+11,23 %
Makuch rzepakowy	dt				103,0						103,0	103,0	103,0	+1,94 %
Śruta rzepakowa	dt		98,0							102,0	98,0	102,0	100,0	+6,00 %
Mieszanka dla królików	dt		146,0	148,0			176,0	170,0	140,0	161,5	140,0	176,0	156,9	+5,23 %
DODATKI MINERALNO-WITAMINOWE														
Kreda pastewna	30 kg		9,0			10,0	10,0		10,0	8,5	8,5	10,0	9,5	+2,32 %
Formonix	5 kg		18,0								18,0	18,0	18,0	0,00 %
Kwasny węgiel sodu	25 kg					35,0					35,0	35,0	35,0	0,00 %
Lizawka solna 10kg	10 kg		8,0			8,5	9,0	10,5		9,2	8,0	10,5	9,0	+3,54 %

PRODUKTY REGIONALNE I TRADYCYJNE PRODUKUJEMY ZGODNIE Z OBOWIĄZUJĄCYMI PRZEPISAMI

Produkty regionalne i tradycyjne są nie tylko ważnym źródłem dochodu dla producentów, a także stają się coraz częściej poszukiwane przez konsumentów i atrakcyjne dla turystów. Produkty takie, pomimo swej regionalności i tradycyjności, muszą być jak wszystkie inne wytwarzane i wprowadzane do obrotu zgodnie z obowiązującymi przepisami. Przepisy te są łatwiejsze do respektowania dla producentów produktów regionalnych i tradycyjnych, niż przepisy dotyczące produkcji masowej.

Artykuł informuje producentów i wytwórców, na temat obowiązujących w Polsce przepisów i spełnienia odpowiednich wymagań przy produkcji i sprzedaży produktów regionalnych i tradycyjnych.

Zasada nr 1 - Produujemy zgodnie z przepisami dotyczącymi działalności gospodarczej lub rolniczej.

Zacznijmy od odpowiedzi na pytanie:

I. Kiedy należy zarejestrować działalność gospodarczą i jak to zrobić?

Rejestrowanie działalności gospodarczej nie w każdym przypadku jest konieczne, a jego forma może być różna, dostosowana do potrzeb producenta:

- Wytwarzanie i sprzedaż **produktów nieprzetworzonych, pochodzących z własnego gospodarstwa**, nie wymaga rejestrowania działalności gospodarczej.
- W przypadku wyrobu i sprzedaży **produktów przetworzonych** pierwszym, niezbędnym krokiem jest **zarejestrowanie działalności gospodarczej**.

Najprostszą formą jest indywidualna działalność gospodarcza, prowadzona przez osobę fizyczną, która

jest właścicielem firmy, osobiście prowadzi działalność i reprezentuje firmę na zewnątrz. Osoba ta, zwana przedsiębiorcą, rejestruje swoją działalność w gminie, w której jest zameldowana, składając formularz zgłoszenia. Pełną informację na temat procedury rejestracji można uzyskać w urzędzie gminy.

Jak założyć własną firmę

1. **Rejestracja działalności gospodarczej** - wypełniamy w urzędzie gminy lub miasta formularz - zgłoszenie. Konieczny jest dowód osobisty (zgłoszenie o dokonaniu wpisu do ewidencji działalności gospodarczej jest odpłatne). W zgłoszeniu o dokonanie wpisu do ewidencji działalności gospodarczej wpisujemy:

- Imię i nazwisko przedsiębiorcy (rolnika)
- Nazwa zakładanej firmy
- Numer ewidencyjny PESEL
- Miejsce zamieszkania przedsiębiorcy (rolnika)
- Określenie przedmiotu wykonywanej działalności gospodarczej zgodnie z Polską Klasyfikacją Działalności (PKD)
- Data rozpoczęcia działalności gospodarczej.

Wpisu do ewidencji działalności gospodarczej dokonuje organ ewidencyjny, czyli wójt, burmistrz lub prezydent miasta, w ciągu 14 dni od dnia złożenia wniosku.

Po dokonaniu wpisu przedsiębiorca otrzymuje zaświadczenie o wpisie do ewidencji działalności gospodarczej.

2. Następnym etapem to - **wpis do REGON**. Wniosek o wpis do REGON ma symbol RG-1 i nosi nazwę: Wniosek o wpis do Krajowego Rejestru Urzędowego Podmiotów Gospodarki Narodowej lub o zmiana

nę cech objętych wpisem. Wpis do REGON jest bezpłatny, wraz z wpisem przedsiębiorca uzyskuje numer REGON. Czas oczekiwania na wpis to nie dłużej niż 7 dni od dnia złożenia wniosku.

3. Kolejnym krokiem to - założenie **firmowego konta bankowego**, niezbędnego do prowadzenia działalności gospodarczej (Ustawa z dnia 2 lipca 2004 r. o swobodzie działalności gospodarczej). W tym celu potrzebne będą dokumenty:

- Zaświadczenie o wpisie do ewidencji działalności gospodarczej - zaświadczenie REGON
- Zaświadczenie o NIP
- Niektóre banki wymagają posiadania firmowej pieczętki z nazwą firmy, jej adresem, NIP i REGON.

4. Ostatnim etapem jest **wizyta w urzędzie skarbowym**, gdzie przedsiębiorca wybiera formę rozliczeń podatków spośród: a) karty podatkowej b) ryczałtu od przychodów ewidencjonowanych c) podatkowej księgi przychodów i rozchodów d) pełnej księgowości. Musi też podjąć decyzję, czy firma będzie płatnikiem VAT. Jeśli tak, to trzeba będzie złożyć w urzędzie skarbowym zgłoszenie rejestracyjne - druk VAT-R. Opłata za zgłoszenie wynosi 152 zł.

Uwaga! Osoby fizyczne samodzielnie prowadzące działalność gospodarczą ich prywatny numer NIP staje się jednocześnie numerem NIP zakładanej firmy.

W drugiej części odpowiadamy na pytanie:

II. Jak należy postępować, aby produkować zgodnie z wymaganiami weterynaryjnymi i higieniczno-sanitarnymi?

WYMAGANIA WETERYNARYJNE I HIGIENICZNO-SANITARNE

W przypadku wytwarzania i sprzedaży artykułów żywnościowych konieczne jest zgłoszenie wniosku o rejestrację (jest to inny rodzaj rejestracji niż rejestracja działalności gospodarczej) lub **zatwierdzenie zakładu do Powiatowego Inspektoratu Weterynarii dla produktów pochodzenia zwierzęcego lub do Państwowego Powiatowego Inspektora Sanitarnego dla produktów pochodzenia roślinnego i produktów mieszanych.**

W przypadkach wytwarzania i sprzedaży niewielkich ilości produktów pochodzących z własnego gospodarstwa - **rejestracja zakładu jest wystarczająca** i jego zatwierdzenie nie jest wymagane.

Rejestracja zakładu jest formą prostą i niewymagającą obecności organu nadzoru w zakładzie - polega na przyjęciu wniosku i innych dokumentów od przedsiębiorcy, rozpatrzeniu wniosku i wydaniu decyzji administracyjnej o rejestracji.

Termin pierwszej wizyty i częstotliwość wizyt organu nadzoru w zakładzie są ustalane na podstawie oceny ryzyka (w zależności od rodzaju produktów, jakie zakład produkuje).

Zatwierdzenie zakładu jest bardziej skomplikowane, bowiem przepisy UE nakazują organowi nadzoru w tym przypadku wizytę w zakładzie i w czasie tej wizyty stwierdzenie, czy warunki w zakładzie spełniają wymagania zawarte w szczegółowych przepisach.

WYMAGANIA WETERYNARYJNE

Zgłoszenie wniosku o rejestrację do Powiatowego Inspektoratu Weterynarii.

Producent, który chce sprzedawać **niewielkie** ilości artykułów rolno spożywczych **pochodzenia** zwierzęcego, może to realizować w formie:

- Sprzedaży bezpośredniej.

Sprzedaż produktów nieprzetworzonych konsumentowi końcowemu może być prowadzona w swoim województwie, w następujących miejscach sprzedaży bezpośredniej:

- na terenie gospodarstw rolnych;

- na targowiskach;
- w punktach sprzedaży detalicznej.

Sprzedażą **bezpośrednią** mogą być objęte wyłącznie produkty własne, wyprodukowane w ramach wytwarzania produktów pochodzenia zwierzęcego przeznaczonych do sprzedaży bezpośredniej (jaja, drób itp.).

Producenci, którzy zamierzają wytwarzać takie produkty, mają obowiązek powiadomienia powiatowego lekarza weterynarii o zakresie i wielkości produkcji oraz rodzaju produktów, które mają być produkowane w zakładzie, co najmniej na 30 dni przed dniem rozpoczęcia prowadzenia tej działalności.

- Działalności prowadzonej w formie **marginalnej, lokalnej i ograniczonej (MOL)** dla produktów przetworzonych (np. ser, masło, mięso, ale również produkty nieprzetworzone mogą być sprzedawane jako MOL) - objętych kontrolą Powiatowego Inspektoratu Weterynarii - nie jest wymagane zatwierdzenie zakładu. Działalność MOL może być prowadzona w swoim województwie i w województwach przyległych.

Lista czynności i rodzaj artykułów rolno - spożywczych, których niewielkie ilości producent może sprzedawać przy zarejestrowaniu działalności marginalnej, lokalnej i ograniczonej (MOL), jest w załączniku 3 Rozporządzenia regulującego zasady sprzedaży bezpośredniej oraz MOL określają dla każdego typu produktu dozwolone wielkości produkcji i sprzedaży.

Producent wybiera formę sprzedaży i po spełnieniu wymagań zawartych w rozporządzeniach dotyczących zakładu wytwórczego oraz sprzedaży bezpośredniej lub działalności MOL powinien dopełnić **obowiązku rejestracji w Powiatowym Inspektoracie Weterynarii** poprzez złożenie wniosku o wpis do rejestru i nadanie numeru identyfikacji weterynaryjnej. Po wydaniu decyzji administracyjnej produkcja i sprzedaż mogą być prowadzone w legalny sposób.

Wysokość kar za prowadzenie działalności bez uzyskania wpisu zakładu do rejestru wynosi od 200 do 5 tys. zł, za niespełnienie wymagań weterynaryjnych przy produkcji produktów pochodzenia zwierzęcego lub za niespełnienie wymagań przez pro-

dukty pochodzenia zwierzęcego od 200 do 15 tys. zł.

WYMAGANIA HIGIENICZNO - SANITARNE

Złożenie wniosku o zatwierdzenie lub wpis do rejestru zakładów prowadzonego przez Państwowego Powiatowego Inspektora Sanitarnego.

Zakłady wytwarzające produkty spożywcze pochodzenia roślinnego lub niepodlegające inspekcji weterynaryjnej powinny być zatwierdzone lub zarejestrowane przez Państwowego Powiatowego Inspektora Sanitarnego.

Z obowiązku zarówno zatwierdzania, jak i rejestracji wyłączone są:

- produkcja podstawowa na własny, domowy użytek,
- domowe przygotowanie, przetwarzanie lub składowanie na własny domowy użytek.

Zwolnione są z zatwierdzania, ale podlegają rejestracji:

- bezpośrednio dostawy w małych ilościach takich surowców, jak: zboża, owoce, warzywa, zioła, grzyby uprawne, pochodzących wyłącznie z własnych upraw lub hodowli producentów produkcji pierwotnej, niestanowiących działów specjalnych produkcji rolnej w rozumieniu przepisów o podatku dochodowym od osób fizycznych oraz pozostałych surowców pochodzących z dokonywanych osobiście zbiorów ziół i runa leśnego oraz wyżej wymienionych produktów w postaci suszonej lub kiszonej, do konsumenta końcowego lub lokalnego zakładu detalicznego, bezpośrednio zaopatrującego konsumenta końcowego.

Warto zauważyć, że terminy używane w aktach prawnych do określenia warunków sprzedaży małych ilości produktów nieprzetworzonych są różne w poszczególnych rozporządzeniach - **bezpośrednie dostawy** - w przypadku rozporządzenia Ministra Zdrowia - dotyczy produktów pochodzenia niezwierzęcego i mieszanych oraz **sprzedaż bezpośrednia** dotyczy produktów pochodzenia zwierzęcego - w przypadku rozporządzenia Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi. Prowadzenie działalności marginalnej, lokalnej i ograniczonej (MOL - rejestracja bez zatwierdzania), czyli wytwarzania

i sprzedaży niewielkich ilości produktów przetworzonych, dotyczy tylko produktów pochodzenia zwierzęcego.

W odróżnieniu od sprzedaży bezpośredniej i działalności marginalnej, lokalnej i ograniczonej legalne wytwarzanie i sprzedaż - nawet niewielkich ilości produktów przetworzonych podlegających inspekcji sanitarnej (z wyjątkiem produktów w postaci suszonej lub kiszzonej), czyli np. chleba czy ciastek - wymaga rejestracji i zatwierdzenia zakładu u Państwowego Powiatowego Inspektora Sanitarnego.

Wymagania higieniczno - sanitarne i weterynaryjne a działalność gospodarcza:

- w przypadku sprzedaży bezpośredniej (produkty nieprzetworzone) - nie jest wymagane dokonanie rejestracji działalności gospodarczej, ponieważ sprzedaż jest bezpośrednim skutkiem produkcji rolnej,
- w przypadku sprzedaży **marginalnej, ograniczonej i lokalnej** należy dokonać rejestracji działalności gospodarczej.

Możliwe odstępstwa od niektórych wymagań weterynaryjnych lub higienicznych (derogacje)

Dwa ważne rozporządzenia Ministra Rolnictwa z 27 lipca 2007 r. i Ministra Zdrowia z 18 lutego 2009 r. stwarzają producentom produktów regionalnych i tradycyjnych możliwość legalnego wytwarzania przy użyciu tradycyjnych metod, narzędzi i w naturalnym środowisku.

Zakłady produkujące tradycyjną żywność pochodzenia zwierzęcego, jak też zakłady produkujące tradycyjną żywność niezwierzęcego pochodzenia, mogą uzyskać **odstępstwa od niektórych wymagań higienicznych** dla sposobu wytwarzania produktów pochodzenia zwierzęcego lub produktów pochodzenia niezwierzęcego, w przypadku, gdy odstępstwa te są konieczne dla zachowania tradycyjnego charakteru tych produktów, przy czym za żywność tradycyjną uznane zostają produkty:

- wpisane na krajową Listę Produktów Tradycyjnych lub
- zgłoszone do Komisji Europejskiej jako Chroniona Nazwa Pochodzenia lub Chronione Oznaczenie Geograficzne lub Gwarantowana Tradycyjna Specjalność.

Dopuszczone odstępstwa dotyczą charakteru pomieszczeń oraz rodzaju materiałów, z których wykonane mogą być przyrządy i sprzęt wykorzystywane do przygotowywania oraz pakowania tych produktów, np. *na mocy tych przepisów możliwe jest produkowanie oscypka i bryndzy podhalańskiej w bączówce z niepasteryzowanego mleka.*

Odstępstwa nie mogą mieć negatywnego wpływu na zapewnienie bezpieczeństwa produkowanej żywności tradycyjnej zwierzęcego i niezwierzęcego pochodzenia, a w szczególności nie mogą przyczyniać się do jej zanieczyszczenia.

W kolejnej części odpowiadamy na pytanie:

III. Jakie są zobowiązania podatkowe, związane z wytwarzaniem i wprowadzaniem do obrotu produktów rolnych i środków spożywczych?

Zobowiązania podatkowe są zróżnicowane w zależności od typu produkcji i formy działalności. Istnieją tu dwa rodzaje podatków:

- Podatek dochodowy od osób fizycznych (PIT).
- Podatek od towarów i usług (VAT).

Podatek dochodowy od osób fizycznych (PIT)

W przypadku rolników, którzy zarejestrowali w gminie prowadzenie działalności gospodarczej:

- Przychody z działalności rolniczej, pochodzące ze sprzedaży produktów roślinnych i zwierzęcych pochodzących **z własnej uprawy lub hodowli w stanie nieprzetworzonym** (naturalnym), **nie są opodatkowane** (Ustawa z dnia 26 lipca 1991 r. o podatku dochodowym od osób fizycznych (rozdz. 1 art.2 pkt.1.1).
- Przychody ze sprzedaży produktów przetworzonych podlegać będą zasadniczo opodatkowaniu, tak jak przychody pochodzące z pozarolniczej działalności gospodarczej, a formalności z tym związane będą analogiczne. Należy do nich m.in. obowiązek prowadzenia podatkowej księgi przychodów i rozchodów albo ksiąg rachunkowych.

W tym miejscu wspomnieć należy jednak **o zwolnieniu od podatku dochodowego dochodów ze sprzeda-**

ży produktów roślinnych i zwierzęcych pochodzących z własnej uprawy lub hodowli, niestanowiących działań specjalnych produkcji rolnej, przerobionych sposobem przemysłowym, jeżeli przerób polega na kiszzeniu produktów roślinnych lub przetwórstwie mleka, albo na uboju zwierząt rzeźnych i obróbce poubojowej tych zwierząt, w tym również na rozbiórce, podziale i klasyfikacji mięsa, oraz o zwolnieniu z opodatkowania dochodów ze sprzedaży surowców roślin zielarskich i ziół dziko rosnących leśnych sklasyfikowanych w Polskiej Klasyfikacji Wyrobów i Usług (PKWiU) w grupie o symbolu 01.11.91-00, jagód, owoców leśnych (PKWiU 01.13.23-00) i grzybów (PKWiU 01.12.13-00.43) – ze zbioru dokonywanego osobiście, albo z udziałem członków najbliższej rodziny (Ustawa z dnia 26 lipca 1991 r. o podatku dochodowym od osób fizycznych (rozdz. 1 art.2 pkt.1.1).

Podatek od towarów i usług (VAT)

Należy zwrócić uwagę, że dostawa produktów rolnych (wymienionych w załączniku nr 2 do ustawy o podatku od towarów i usług - Ustawa z dnia 11 marca 2004 r. o podatku od towarów i usług) z własnej produkcji oraz towarów z nich wytworzonych przy użyciu środków zwykle używanych w gospodarstwie rolnym, a także świadczenie usług rolnych są zwolnione od opodatkowania na zasadach ogólnych, zaś rolnikowi korzystającemu z tego zwolnienia przysługuje możliwość uzyskania zryczałtowanego zwrotu podatku (5%).

Innego rodzaju działalność (np. działalność handlowa w szerszym, niż wymieniony, zakresie) prowadzona przez wspomnianego tzw. rolnika ryczałtowego podlegać będzie z zasady opodatkowaniu, choć istnieje możliwość skorzystania przez niego w tym zakresie z zwolnienia podmiotowego (jeśli wartość przewidywanej sprzedaży opodatkowanej nie przekroczy łącznie w roku podatkowym równowartości 10 tys. euro).

Pomijamy w tym miejscu zagadnienia związane z opodatkowaniem nieruchomości, gdyż rolnik płaci podatek rolny oraz leśny. Może pojawić się jednak obowiązek uiszczenia podatku od nieruchomości zajętych na prowadze-

nie działalności gospodarczej innej niż działalność rolnicza lub leśna.

Można przykładowo wymienić dziedziny działalności przetwórczej z surowców pochodzących z własnego gospodarstwa, które nie obciążą rolnika dodatkowymi opłatami podatkowymi.

Jest to - wytwarzanie serów lub inne przetwarzanie mleka, kiszenie ogórków i innych warzyw, sprzedaż mięsa po obróbce poubojowej, podziale i klasyfikacji. Oczywiście, we wszystkich tych przypadkach wymagana jest odpowiednia rejestracja lub zatwierdzenie u Państwowego Powiatowego Inspektora Sanitarnego lub Powiatowego Inspektora Weterynarii.

Ubezpieczenie emerytalno - rentowe i zdrowotne

Rolnik lub domownik rozpoczynający indywidualną działalność gospodarczą ma możliwość dalszego korzystania z tańszego ubezpieczenia rolniczego KRUS, (mimo że już w zasadzie powinien uczestniczyć w powszechnym, droższym, systemie ubezpieczeniowym ZUS (Ustawa z dnia 20 grudnia 1990 r. o ubezpieczeniu społecznym rolników, tekst jedn. Dz.U. z 2008 r. nr 50, poz. 291)), musi jednak w tym celu sprostac następującym wymagom:

- w momencie rozpoczynania działalności gospodarczej mieć za sobą trzyletnie ciągłe ubezpieczenie rolnicze KRUS;
- przekazać do KRUS w ciągu 14 dni od otworzenia firmy oświadczenie o kontynuowaniu ubezpieczenia, a do końca roku zaświadczenie naczelnika urzędu skarbowego o podatku należnym od przychodów z pozarolniczej działalności gospodarczej, podatek ten nie może być wyższy niż 2 863 zł za 2010 rok (kwota ta jest waloryzowana);
- rolnik lub domownik ubiegający się o pozostanie w KRUS musi stale prowadzić działalność rolniczą i pracować w gospodarstwie rolnym o powierzchni powyżej jednego hektara lub stale pracować w dziale specjalnym.

W kwietniu 2009 r. ustawa o ubezpieczeniu społecznym rolników została znolizowana i składki zostały uzależnione od posiadanego przez rolnika arealu. Składki zostały procentowo podwyższone.

Literatura:

Zofia Winawer, Henryk Wujec „Tradycyjne i regionalne produkty wysokiej jakości we wspólnej polityce rolnej”, Warszawa 2010.

Teresa Opyrchal

Dział Przedsiębiorczości, Wiejskiego Gospodarstwa Domowego i Agroturystyki

NUTRIE - perspektywy hodowli

Hodowla nutrii w krajach europejskich jest stosunkowo młodą dziedziną gospodarczą, dopiero bowiem w latach 20-tych ubiegłego wieku zaczęto sprowadzać na nasz kontynent pierwsze egzemplarze. Importowano je z Ameryki Południowej, która jest ich ojczyzną. Nutria jest cennym zwierzęciem hodowlanym, o wielostronnym kierunku użytkowania, natomiast w Polsce obserwujemy trwającą od 20 lat stagnację w hodowli tych zwierząt. Przyczyniły się do tego: brak popytu na skóry, zarówno na rynkach wewnętrznych, jak i zewnętrznych, gwałtowny spadek cen skupu, niekorzystny kurs walutowy, zniesienie licznych przywilejów dla hodowców nutrii. Rynek krajowy został zasypany futrami ze skór lisów, jenotów, norek, szynszyli, które bardziej odpowiadają gustom klientów. W związku z zaistniałą sytuacją w 2007 r. został wprowadzony w życie program ochrony zasobów genetycznych nutrii odmian: standardowa, czarna dominująca, bursztynowoczysta, biała niealbinoznaczna, sobolowa, pastelowa, perłowa, a w 2008r. grenlandzkiej (hodowcy za utrzymanie jednej matki tych odmian otrzymują dopłatę w wysokości 100 zł rocznie). Dla ocalenia tego gatunku był to niemal ostatni moment.

Podstawowym kierunkiem użytkowania nutrii jest oczywiście pozyskiwanie skór. Futra z nutrii są ciepłe, estetyczne i, co ważne dla kupującego, o dużej trwałości. Skóra nutrii ma charakterystyczny wygląd dzięki stosunkowo dużej różnicy między okrywą włosów pokrywowych a podszyciem. Włosy pokrywowe są rzadkie, lecz znacznie dłuższe niż włosy puchowe i one też głównie

nadają wygląd okrywie włosowej. Drugim kierunkiem użytkowania nutrii jest użytkowanie mięsne. Mięso nutrii zaliczane jest do mięs dietetycznych, o wysokich walorach smakowych i odżywczych. Charakteryzuje je duża wartość biologiczna, pod względem składu chemicznego nie ustępuje mięsu króliczemu, drobiowemu czy cielęcinnie. Ma nad nimi jedną bardzo dużą przewagę, a mianowicie cenę. Należy do najtańszych mięs oferowanych w handlu. W krajach Ameryki Południowej spożywane jest powszechnie i uważane za przysmak.

W naszym kraju występuje duże uprzedzenie do spożywania tego mięsa, wywołane – jak się wydaje – wyglądem zwierzęcia. W najlepszym okresie dla hodowli nutrii w kraju istniały nawet firmy prowadzące skup żywca. Mięso było rozprowadzane na lokalnych rynkach. Dziś w sklepach mięso nutrii można spotkać jedynie w Wielkopolsce. Hodowcy w momencie, kiedy skóry przestały się sprzedawać, polikwidowali stada, a samo mięso nie jest opłacalne z powodu małego przyrostu masy mięśniowej. Często właściciele ferm sprzedają tuszki nutrii do ZOO, jako karmę dla zwierząt.

Miejmy nadzieję, że program ochrony zasobów genetycznych zmieni coś w hodowli nutrii i pozwoli na utrzymanie tego gatunku zwierząt na terenie naszego kraju. Miejmy nadzieję, że nutrie nie staną się atrakcją turystyczną, a za kilka lat nawet ciekawostką.

Na podstawie

„Wiadomości Zootechnicznych”

Monika Szydłowska
PZDR w Bielsku-Białej

VI POWIATOWY TURNIEJ KÓŁ GOSPODYŃ WIEJSKICH W RYBNIKU

14 stycznia w Rybnickim Centrum Kultury odbył się Finał VI Powiatowego Turnieju Kół Gospodyń Wiejskich „Gwara śląska na wesoło”. Organizatorami Turnieju byli: Śląski Ośrodek Doradztwa Rolniczego w Częstochowie, Powiatowy Zespół Doradztwa Rolniczego w Rybniku i Rybnickie Centrum Kultury w Rybniku.

Patronat honorowy objęli: Małgorzata Handzlik - Poseł do Parlamentu Europejskiego, Adam Fudali – Prezydent Miasta Rybnika, Damian Mrowiec – Starosta Powiatu Rybnickiego.

Na Turniej do Rybnickiego Centrum Kultury przybyli zaproszeni goście: Pani Małgorzata Handzlik - Poseł do Parlamentu Europejskiego, Sekretarz Powiatu Rybnickiego, wiceprezydenci i burmistrzowie miast, wójtowie gmin, dyrektorzy - KRUS, BGŻ, ŚODR, Biblioteki Miejskiej w Rybniku, Miejskiego Ośrodka Kultury w Czerwionce – Leszczynach, przedstawiciel ARiMR. Licznie dopisali widzowie z Rybnika i okolic, tak więc Turniej odbywał się przy pełnej widowni.

Celem Turnieju było kultywowanie śląskich tradycji kulturowych i kulinarnych, zachowanie zwyczajów i obyczajów ludowych, integracja środowisk oraz promocja wsi, gmin i miast powiatu.

W finale Turnieju w Rybniku uczestniczyło 6 kół gospodyń wiejskich, które wygrały eliminacje gminne. Odbywały się one na terenie poszczególnych gmin w grudniu ubiegłego roku i w styczniu tego roku, a uczestniczyło w nich 22 KGW. Podczas eliminacji gminnych i finału jury oceniało występy poszczególnych kół w 4 kategoriach:

- „Przysłowia ludowe mądrością narodów”- scenka kabaretowa
- „Pieniądze są dla ludzi”- scenka kabaretowa
- Przedstawienie dowolnie wykonanego Logo KGW i zaprezentowanie swojego koła w przyśpiewce ludowej
- Potrawa śląska – kanapki przygotowane przez KGW.

W Powiatowym Turnieju w Rybnickim Centrum Kultury uczestniczyły KGW z Palowic – gmina Czerwionka – Leszczyny, Rybnika - Gotartowic, Jankowic II – gmina Świerklany, Gaszowic – gmina Gaszowice, Żor - Osin, Pstrążnej – gmina Lyski. Tak więc, każda gmina miała tu swoje przedstawicielki.

Panie z Kół Gospodyń Wiejskich rywalizując w dwóch pierwszych kategoriach wykazały się dużą inwencją i pomysłowością tekstów, charakteryzacji i samego wykonania. Nie ukrywając tremy, pokazały swoje talenty aktorskie. Scenki były wykonane w gwarze śląskiej, na wesoło, z wielką dozą humoru i doskonale nawiązywały do tematyki przysłów, bankowości. To był świetny kabaret. Wszyscy widzowie dobrze się bawili.

Trzecia kategoria – własnoręcznie, dowolnie, wykonane przez poszczególne koła logo. Tu, Panie również wykazały się pomysłowością. Nie zabrakło powiązania ze środowiskiem, z okolicą czy pracą Koła na terenie gminy.

I jeszcze przyśpiewki, do których tekst też ułożyły same Panie. Należy nadmienić, że Panie śpiewały po śląsku i prezentowały się w tej kategorii w strojach ludowych, a także pokazały różne inne, charakterystyczne dla środowiska wiejskiego na przestrzeni lat, kultywując przez to tradycje kulturowe.

Zdolnościami kulinarnymi Panie popisały się w kolejnej kategorii, przygotowując kolorowe, pięknie udekorowane, smaczne kanapki, które jury degustowało i podziwiała dekoracje.

Nadszedł czas na podsumowanie.

Laureatem VI Powiatowego Turnieju Kół Gospodyń Wiejskich w Rybniku zostało KGW z Żor – Osin. Gratulujemy! Wszystkie pozostałe Koła zajęły II miejsca. Gratulujemy!

Po ogłoszeniu werdyktu już tylko gratulacje, wręczenie laureatkom pucharu, ufundowanego przez Panią Poseł oraz dyplomów i nagród rzeczowych, wszystkim

Kołod Gospodyń Wiejskich, biorącym udział w VI Powiatowym Turnieju. Nagrody rzeczowe ufundowane zostały przez BGŻ i władzy poszczególnych jednostek administracyjnych.

Turniej uświetnił swoim występem Zespół Pieśni i Tańca „SARI” z Żor i Krzysztof Gromotka z Kuźni Raciborskiej – laureat XX Konkursu Gawędziarzy w kategorii młodzieżowej.

Rybnicki Turniej KGW niewątpliwie przyczynia się do popularyzowania, pielęgnowania zwyczajów, folkloru, kultury oraz integracji środowisk w atmosferze dobrej zabawy i humoru.

Barbara Majnusz

Dział Przedsiębiorczości, Wiejskiego Gospodarstwa
Domowego i Agroturystyki
Fot. Gajewska

SZLAK EDUKACYJNYCH ZAGRÓD AGROTURYSTYCZNYCH

„Szlak Edukacyjnych Zagród Agroturystycznych” to żółta trasa rowerowa - z Poraja przez Choroń, Zaborze, Suliszowice, Jarosów, Przybynów i Ostrów do Masłońskich - długości 29 km. Trasa przebiega przez gminę Poraj i gminę Żarki (powiat myszkowski). Początek i koniec szlaku przy stacjach PKP Poraj i Masłońskie – Natalin. Szlak prowadzi obok kilku gospodarstw agroturystycznych, ośrodków wypoczynkowych, pomników przyrody (aleja lipowa w Choroni i lipa na placu przy kościele w Przybynowie).

Pomysł szlaku powstał w 2005 roku. Z inicjatywy miejskich urzędników w gminie Żarki doszło do spotkania osób mających zwierzęta w swoich gospodarstwach agroturystycznych.

Pięć zagród położonych w sąsiadujących ze sobą wsiach - Ostrów, Przybynów i Zaborze w gminie Żarki łączyły jedynie polne i leśne drogi. Uznano, że warto stworzyć ofertę turystyczną - zapraszać gości do oglądania zwierząt, opowiadać im o pracy w gospodarstwie, a ze względu na dodatkową atrakcję przewozić ich powozami konnymi, a zimą saniami.

Gospodarze przygotowali wspólną propozycję, podzielili się zadaniami. Swoje wioski nazwali *agroturystyczne wsie edukacyjne*. Tematem zainteresowano PTTK w Częstochowie, poproszono ich o wytyczenie szlaku rowerowego. W sierpniu 2006 roku przedstawiciele myszkowskiego Klubu PTTK M-2 wraz z burmistrzem Żarek - Klemensem Podlejskim oraz przedstawicielami szlaku uroczystie przecięli dętkę, tym samym oddali do użytku szlak rowerowy (trasa Cz – 7010 y).

Oferta gospodarstw agroturystycznych, uczestniczących w ramach Szlaku, powiększa się z roku na rok. Realizacja tego projektu jest ewenementem w skali całego kraju i budzi ogólnopolskie zainteresowanie. Dowodem na to jest m.in. ostatnio zorganizowane dwudniowe seminarium dla doradców rolniczych ze wszystkich Ośrod-

ków Doradztwa Rolniczego w Polsce. Organizatorem ww. seminarium było Centrum Doradztwa Rolniczego w Brwinowie, Oddział Kraków, a miejscem był właśnie Szlak Edukacyjnych Zagród Agroturystycznych Powiatu Myszkowskiego.

W seminarium uczestniczyli też doradcy z ŚODR w Częstochowie. Gospodarzem był Klemens Podlejski - burmistrz Żarek i Katarzyna Kulińska z UMiG w Żarkach.

Dla zainteresowanych warto podać wykaz wszystkich gospodarstw tworzących „Szlak Edukacyjnych Zagród Agroturystycznych”:

1. Gospodarstwo agroturystyczne „Maciejówka”
Izabela i Jan Szewczyk
Gmina Żarki, Ostrów, ul. Jurajska 70
tel. 609 989 464, www.iza.bigduo.pl
2. „Kozia Zagroda”, Dorota i Robert Chrostowscy
Gmina Żarki, Ostrów, ul. Polna 3
tel. 698 780 055, www.jura.tur.pl/kozizagroda
3. „Agroturystyka u Strusia”, Małgorzata Dudek
Gmina Żarki, Przybynów, ul. Łąkowa 22
tel. 602 310 097, 602 527 539, www.dudek.tur.pl
4. Zagroda z końmi „Pod Skalką”
Barbara i Artur Socha
Gmina Żarki, Przybynów, ul. Częstochowska 1
515 128 182, www.agroskalka.tur.pl
5. „Agrogospodarstwo Hucyły”
Mieczysław Liwoch
Gmina Żarki, Zaborze, ul. Jurajska 13,
tel. 34 314 82 04

Źródło:
materiały promocyjne UMiG Żarki.

Józef Ślusarz
PZDR w Myszkowie

Po raz dziewiąty ogólnokrajowy konkurs „BEZPIECZNE GOSPODARSTWO ROLNE”

Po raz dziewiąty prezes Kasy Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego, ogłosił Konkurs „Bezpieczne Gospodarstwo Rolne” nad którym honorowy patronat objął Prezydent Rzeczypospolitej Polskiej Bronisław Komorowski.

Współorganizatorami konkursu są: Ministerstwo Rolnictwa i Rozwoju Wsi, Państwowa Inspekcja Pracy, Agencja Nieruchomości Rolnych, która prowadzi eliminacje dla odrębnej kategorii zakładów rolnych.

Współorganizatorami na szczeblu województwa śląskiego są obok KRUS: Państwowa Inspekcja Pracy, Śląski Ośrodek Doradztwa Rolniczego w Częstochowie, Śląska Izba Rolnicza.

Na laureatów czekają nagrody, a na zdobywcę I miejsca w kraju i tytuł najbezpieczniejszego gospodarstwa rolnego wśród producentów prowadzących indywidualną produkcję rolniczą - czeka rzeczowa nagroda główna, ufundowana przez prezesa KRUS. W minionym roku był nią wysokiej klasy ciągnik firmy FARMER.

Serdecznie zapraszamy do udziału w konkursie.

Wcześniej należy zapoznać się z regulaminem konkursu i formularzem zgłoszenia.

Zgłoszenie na formularzu Kasa Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego przyjmuje do 15 marca br.

Przy ocenie będą brane pod uwagę i punktowane:

- ład i porządek w obrębie podwórza, zabudowań i stanowisk pracy,
- stan budynków inwentarskich i gospodarczych, w tym: stan schodów i używanych drabin oraz instalacji i urządzeń elektrycznych,
- wyposażenie maszyn i urządzeń używanych w gospodarstwie w osłony ruchomych części, podpory i inne zabezpieczenia,
- stan techniczny pilarek tarczowych i łańcuchowych,
- warunki obsługi i bytowania zwierząt gospodarskich,
- stosowanie, stan i jakość środków ochrony osobistej.

Barbara Czarnecka

Dział Przedsiębiorczości, Wiejskiego Gospodarstwa Domowego i Agroturystyki

IX OGÓLNOKRAJOWY KONKURS BEZPIECZNE GOSPODARSTWO ROLNE

Honorowy patronat:

Prezydent Rzeczypospolitej Polskiej Bronisław Komorowski

REGULAMIN

I. Cel Konkursu:

Celem Konkursu jest promocja zasad ochrony zdrowia i życia w gospodarstwach rolnych.

II. Organizatorami konkursu są:

1. Ministerstwo Rolnictwa i Rozwoju Wsi,
2. Kasa Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego,
3. Państwowa Inspekcja Pracy,
4. Inne instytucje i organizacje działające na rzecz po-

prawy bezpieczeństwa pracy w gospodarstwach rolnych oraz producenci maszyn i urządzeń rolniczych o ile zadeklarują swój udział w organizacji Konkursu.

III. Uczestnicy i zgłoszenie udziału w Konkursie

1. Udział w Konkursie mogą brać pełnoletnie osoby prowadzące produkcyjną działalność rolniczą.
2. Właściciele trzech najbezpieczniejszych gospodarstw etapu regionalnego i wojewódzkiego Konkursu nie mogą brać udziału w Konkursie przez okres

- trzech kolejnych lat, a zwycięzcy finału konkursu nie mogą uczestniczyć w następnych edycjach Konkursu BGR.
3. Zgłoszenia dokonuje się na formularzu - załącznik nr 1 Regulaminu. Wypełniony i podpisany formularz należy złożyć do najbliższej Placówki Terenowej lub Oddziału Regionalnego KRUS w nieprzekraczalnym terminie do 15 marca.
 4. Formularze zgłoszeniowe dostępne są w PT i OR KRUS, w prasie, na stronie internetowej KRUS oraz w przedstawicielstwach współorganizatorów.

IV. Kryteria oceny

Podstawą oceny gospodarstw są stwierdzone zagrożenia. Komisja regionalna i wojewódzka odnotowuje zagrożenia w "Arkuszu oceny gospodarstwa" – załącznik nr 2 Regulaminu.

Przy ocenie będą brane pod uwagę:

- ład i porządek w obrębie podwórza, zabudowań i stanowisk pracy,
- stan budynków inwentarskich i gospodarczych, w tym: stan schodów i używanych drabin oraz instalacji i urządzeń elektrycznych,
- wyposażenie maszyn i urządzeń używanych w gospodarstwie w osłony ruchomych części, podpory i inne zabezpieczenia,
- stan techniczny pilarek tarczowych i łańcuchowych,
- warunki obsługi i bytowania zwierząt gospodarskich,
- stosowanie, stan i jakość środków ochrony osobistej.

V. Organizacja Konkursu

1. Postanowienia ogólne
 - Konkurs ma charakter ogólnokrajowy. Jest organizowany corocznie, a jego ogłoszenie następuje w styczniu danego roku. Przebiega w trzech etapach. Za przebieg poszczególnych etapów Konkursu odpowiedzialne są komisje konkursowe.
 - Komisję regionalną i wojewódzką powołuje dyrektor OR KRUS w porozumieniu z kierownikami PT i współorganizatorami oraz określa obszar działania komisji regionalnych.
 - Centralną Komisję Konkursową w porozumieniu z organizatorami powołuje Prezes KRUS. Komisja ta nadzoruje przebieg całego Konkursu i odpowiada za organizację finału.
 - Regionalna i wojewódzka komisja konkursowa wizytuje gospodarstwa, sporządza protokół oceny i przesyła kopie do komisji konkursowej wyższego szczebla wraz z „Arkuszymi oceny gospodarstw” i dokumentacją zdjęciową gospodarstw zwycięzców.
 - Organizatorzy poszczególnych etapów Konkursu współuczestniczą w pokrywaniu kosztów organizacyjnych i zakupu nagród na zasadach uzgodnionych pomiędzy sobą. Organizatorzy mogą pozyskiwać środki finansowe i nagrody od sponsorów.

- Oddziały Regionalne/Placówki Terenowe KRUS oraz Biuro Prewencji, Rehabilitacji i Orzecznictwa Centrali Kasy pełnią odpowiednio rolę sekretariatów komisji konkursowych i udostępniają swoje adresy do korespondencji związanej z Konkursem.

2. Rozstrzygnięcie Konkursu

- Etap regionalny Konkursu trwa od dnia jego ogłoszenia do 16 maja. Obejmuje zasięgiem obszar działania wyznaczony przez Dyrektora Oddziału Regionalnego. Liczba uczestników jest nieograniczona. Komisja Regionalna wyłania 3. laureatów i 23 maja przekazuje dokumentację ich gospodarstw do Komisji Wojewódzkiej.

- Etap wojewódzki Konkursu trwa do 27 czerwca. Uczestniczą w nim laureaci etapów regionalnych.

Komisja wojewódzka dokonuje porównania nadesłanych "Arkuszy ocen gospodarstw" i dokumentacji zdjęciowych. Przeprowadza wizytacje gospodarstw i wypełnia ponownie "Arkusze oceny gospodarstw". Wyłania zwycięzcę etapu wojewódzkiego Konkursu i przesyła niezwłocznie (do 30 czerwca) do Centralnej Komisji Konkursowej "Arkusze oceny gospodarstwa" wraz z dokumentacją zdjęciową z etapu regionalnego i wojewódzkiego.

- Centralna Komisja Konkursowa do 29 lipca przeprowadza wizytacje 16. gospodarstw zwycięzców etapów wojewódzkich Konkursu, a następnie w oparciu o własne spostrzeżenia i otrzymaną dokumentację oceny gospodarstw od komisji wojewódzkich wyłania zwycięzcę - właścicieli najbezpieczniejszego gospodarstwa w kraju. Sporządza końcowy protokół z posiedzenia Centralnej Komisji Konkursowej.

3. Postanowienia końcowe.

- Centralna Komisja Konkursowa określa miejsce i termin podsumowania Konkursu, sposób ogłoszenia jego wyników oraz decyduje o przyznaniu nagród dla właścicieli gospodarstw uczestniczących w finale krajowym.
- Warunkiem odbioru nagród przez laureatów wszystkich etapów jest uiszczenie podatku dochodowego od osób fizycznych zgodnie z obowiązującymi przepisami. Sposób przekazania nagród zostanie uzgodniony indywidualnie pomiędzy fundatorami nagród, a laureatami.
- Laureaci Konkursu zobowiązani są do osobistego uczestnictwa w finałach poszczególnych etapów Konkursu i pokrywają we własnym zakresie związane z tym koszty.
- Sprawy nieuregulowane niniejszym Regulaminem rozstrzyga Centralna Komisja Konkursowa, której decyzje są ostateczne.

Załącznik nr 1

Imię i Nazwisko

.....
.....
.....

dokładny adres i numer telefonu

**ZGŁOSZENIE UDZIAŁU W KONKURSIE *
BEZPIECZNE GOSPODARSTWO ROLNE**

Ja niżej podpisany, posiadacz gospodarstwa rolnego o powierzchni ha,
położonego w
o profilu produkcji.....

zgłaszam swoje gospodarstwo do Konkursu Bezpieczne Gospodarstwo Rolne.

Jednocześnie wyrażam zgodę na:

1. wizytacje i ocenę mojego gospodarstwa przez Komisje Konkursowe,
2. podawanie do publicznej wiadomości informacji (wyłącznie do celów związanych z przebiegiem Konkursu) o moim gospodarstwie i zajęтым miejscu.

Gospodarstwo prowadzę wspólnie z

W przypadku uzyskania w Konkursie nagrody rzeczowej zobowiązuję się do uiszczenia podatku dochodowego od osób fizycznych zgodnie z obowiązującymi przepisami podatkowymi (Dz.U. z 2000 r., Nr 14, poz. 176, ze zmianami).

.....
Data wpływu do PT lub OR KRUS

.....
Czytelny podpis uczestnika

Zgłoszenie należy przekazać do PT lub OR KRUS.

Źródło: KRUS

MATERIAŁ SIEWNY

Agencja Rynku Rolnego uprzejmie informuje, że od 15 stycznia 2011 r. można ubiegać się o dopłaty z tytułu zużytego do siewu lub sadzenia materiału siewnego kategorii elitarny lub kwalifikowany (zbóż jarych, zbóż ozimych, roślin strączkowych, ziemniaka, mieszanek zbożowych i pastewnych):

- mającej charakter pomocy de minimis w rolnictwie - dotyczącej materiału siewnego zakupionego i zużytego do siewu lub sadzenia w okresie od dnia od 15 lipca 2010 r. do dnia 15 czerwca 2011 r.
- dla producentów rolnych, w których gospodarstwach rolnych lub działach specjalnych produkcji rolnej powstały szkody spowodowane przez powódź, obsunięcie się ziemi lub huragan w 2010 r. Dopłata dotyczy materiału siewnego zakupionego i zużytego do siewu lub sadzenia w okresie od dnia 15 lipca 2010 r. do dnia 1 czerwca 2011 r.

UWAGA: Jeżeli przed powstaniem szkód połowa powierzchni upraw rolnych (z wyłączeniem łąk i pastwisk) w gospodarstwie rolnym nie była objęta umową ubezpieczenia, przyznana przez ARR dopłata będzie pomniejszona o 50% wartości.

1. Wnioski o przyznanie dopłaty z tytułu zużytego do siewu lub sadzenia materiału siewnego kategorii elitarny lub kwalifikowany mającej charakter pomocy de minimis w rolnictwie można składać w terminie od dnia 15 stycznia do dnia 25 czerwca 2011 r.

Szczegółowe informacje dotyczące uzyskania dopłaty znajdują się w „Warunkach uzyskania dopłaty z tytułu zużytego do siewu lub sadzenia materiału siewnego kategorii elitarny lub kwalifikowany w ramach pomocy de minimis w rolnictwie”.

UWAGA: W 2011 r. obowiązuje NOWY WZÓR WNIOSKU o przyznanie dopłaty oraz wprowadzono obowiąz-

kowy Formularz informacji przedstawianych przez wnioskodawcę.

2. Wnioski o przyznanie dopłaty z tytułu zużytego do siewu lub sadzenia materiału siewnego kategorii elitarny lub kwalifikowany dla producentów rolnych, w których gospodarstwach rolnych lub działach specjalnych produkcji rolnej powstały szkody spowodowane przez powódź, obsunięcie się ziemi lub huragan w 2010 r. można składać w terminie od dnia 15 stycznia do dnia 1 czerwca 2011 r. (uwaga: termin składania wniosków jest krótszy niż w przypadku dopłat o charakterze pomocy de minimis w rolnictwie).

Pomoc finansowa dla poszkodowanych w wyniku ww. klęsk nie będzie wliczana do limitu pomocy de minimis w rolnictwie. Dopłata może zostać udzielona, jeżeli w gospodarstwie producenta rolnego powstałe szkody w wyniku klęsk wyniosły ponad 30% oraz fakt ten został udokumentowany protokołem oszacowania szkód.

UWAGA: Jeżeli przed powstaniem szkód połowa powierzchni upraw rolnych (z wyłączeniem łąk i pastwisk) w gospodarstwie rolnym nie była objęta umową ubezpieczenia, przyznana przez ARR dopłata będzie pomniejszona o 50% wartości.

Szczegółowe informacje dotyczące uzyskania dopłaty znajdują się w „Warunkach uzyskania dopłaty z tytułu zużytego do siewu lub sadzenia materiału siewnego kategorii elitarny lub kwalifikowany dla producentów rolnych, w których gospodarstwach rolnych lub działach specjalnych produkcji rolnej powstały szkody spowodowane przez powódź, obsunięcie się ziemi lub huragan w 2010 r.”

SPRZEDAM

- **Kwotę mleczną**
- **Chłodziarkę do mleka**

tel. 792 571 932

- **Więszą ilość siana w kostkach**
- **Sianokiszonkę w balotach 120x120 cm**

tel. 33 861 84 49

PRZYPOMINAMY, RADZIMY W LUTYM

Warzywnik

- W lutym opracowujemy optymalny plan zagospodarowania warzywnika. Właściwy dobór odmian, zaplanowanie i przestrzeganie terminów agrotechnicznych, pozwoli na intensywne zagospodarowanie warzywnika i uzyskanie z jednego zagonu kilku plonów w ciągu sezonu. Warto się zastanowić jak nowe gatunki i odmiany można wprowadzić do uprawy i jak je uprawiać.
- Przy planowaniu upraw przestrzegamy prawidłowego płodozmianu (następstwo roślin, uprawa roślin strukturotwórczych). Prawidłowo ułożony płodozmian zapewni lepszą zdrowotność upraw i mniejsze zachwaszczenie oraz wyższe plony.
- Przy układaniu płodozmian pamiętamy, aby nie uprawiać na tym samym miejscu warzyw spokrewnionych (z tej samej rodziny botanicznej) lub atakowanych przez te same choroby i szkodniki.
- Przy planowaniu zasiewów uwzględniamy również za-

Rodzina	Warzywa spokrewnione
Komosowate	burak ćwikłowy, szpinak
Kapustowate	kapusty, kalafior, kalarepa, jarmuż, rzodkiewka, rzodkiew, rzepa, chrzan, gorczyca
Baldaszkowate	marchew, pietruszka, seler, pasternak, koper
Psiankowate	pomidor, papryka, ziemniak, oberżyna
Dyniowate	ogórek, dynia, cukinia, kabaczek
Motylkowate	groch, fasola, bób, soja
Cebulowe	cebula, czosnek, por, szczypiorek
Astrowate	sałata, cykorja, endywia, salsefia, skorzonera
Rdestowate	rabarbar, szczaw

potrzebowanie roślin na składniki pokarmowe. Po kapuście, porze (gatunki o dużych wymaganiach pokarmowych) należy uprawiać rośliny średnio wymagające np. marchew, burak ćwikłowy, a w następnym roku fasolę, groch, czyli rośliny mało wymagające.

- Na działkach przydomowych poleca się współrzedną uprawę niektórych gatunków, czyli uprawę dwóch lub więcej warzyw jednocześnie na jednej grządce. Uprawa współrzedna niektórych gatunków korzystnie wpływa na zdrowotność roślin (ograniczenie chorób i szkodników), na glebę (zapobieganie zaskorupianiu gleby i wyłukiwaniu składników poza zasięg systemu korzeniowego roślin) oraz ogranicza rozwój chwastów.
- Dobrymi sąsiadami w uprawie współrzednej są: marchew i cebula, marchew i pory, warzywa kapustne i pomidory, seler, tymianek, szalwia lekarska, różne warzywa (z wyjątkiem grochu, fasoli i kapustnych) i czosnek, truskawki i czosnek. Uprawa aksamitek i nagietków w sąsiedztwie warzyw ogranicza populację nicieni.

- Należy unikać obok siebie uprawy gatunków oddziaływających na siebie niekorzystnie np.: sałata i pietruszka, koper włoski i pomidory, fasola karłowa i cebula, kapusta i cebula, bazylia i majeranek.
- Do uprawy roślin na „nawóz zielony” w ogrodzie warto wykorzystać rośliny fitosanitarne, czyli gatunki, które w naturalny sposób eliminują gleby patogeny glebowe, szkodniki i nasiona chwastów. Przy uprawie roślin na nawóz zielony, pamiętamy także o zachowaniu podstawowej reguły prawidłowego zmianowania (rośliny spokrewnione).
- W lutym sprawdzamy zdolność kiełkowania nasion, które pozostały nam z ubiegłego roku, szczególnie na-

Roślina fitosanitarna	Oddziaływanie
Aksamitka rozpierzchła i wyniosła	zmniejsza liczebność nicieni, odstrasza gryzonie i krety
Gorczyca biała	ogranicza występowanie drutowców i rolnic, hamuje rozwój chwastów
Gryka	ogranicza rozwój pędraków, hamuje kiełkowanie chwastów
Nostrzyk biały i żółty	niszczy patogeny glebowe, odstrasza myszy i nornice
Żyto	ogranicza patogeny glebowe i zachwaszczenie

sion o krótkiej żywotności - cebuli, szczypiorku, marchwi, pietruszki, pasternaku. Próba kiełkowania odliczonej ilości nasion ułatwi podjęcie decyzji o wykorzystaniu do siewu ubiegłorocznych nasion i umożliwi określenie odpowiedniej normy wysiewu.

- Przy zakupie nasion na nowy sezon warto poszukać odmian tolerancyjnych lub odpornych na choroby (jak jest taka możliwość) oraz kumulujących w ograniczonej ilości azotany i metale ciężkie. Uprawa odmian mniej podatnych na choroby grzybowe i bakteriozy pozwoli na ograniczenie liczby chemicznych zabiegów ochrony roślin.
- Przy zakupie dymki zwracamy uwagę na jej zdrowotność i wielkość. Dla uzyskania dorodnej cebuli najlepsza jest drobna dymka o średnicy około 10 mm, która nie ulega jarowizacji nawet w warunkach sprzyjających temu procesowi. Jeżeli zamierzamy zbierać cebulę tylko z zielonym szczypiorem, możemy posadzić dymkę większą (20 mm), bo taką cebulę zdążymy zużyć przed wytworzeniem pędów kwiatostanowych.
- W połowie lutego, jeżeli mamy odpowiednie warunki, zaczynamy produkować rozsadę wczesnych warzyw, do najwcześniejszych nasadzeń pod folią lub włókniną. W tym terminie wysiewa się selery, wczesne odmiany pora, sałaty i warzyw kapustnych.
- Amatorska produkcja rozsady w miesiącach zimowych jest rzeczą trudną (mało światła). Przy braku dostatecznej ilości światła oraz przy zbyt gęstych wysiewach,

rośliny nadmiernie wybiegają, są blade i wiotkie. Rozsada przerośnięta i „wybiegnięta” źle się przyjmuje i gorzej rośnie.

- Podłoża do siewu i pikowania powinny być wolne od chorób i szkodników. Jeśli nie korzystamy z gotowych i „czystych” podłoży, ziemię przeznaczoną do produkcji rozsady należy odkazić (parowanie, prażenie). Po termicznej dezynfekcji, ziemia może być użyta do siewu najwcześniej po 14 dniach, aby amoniak inne szkodliwe związki zdążyły się ulotnić.
- Produkcja rozsady w wielodoniczkach dostosowanych rozmiarem do gatunku, pozwala użyć mniej podłoża i nasion (siew punktowy).
- Na słonecznych parapetach nie zajętych przez rośliny doniczkowe można pędzić szczypiołek, cebulę i pietruszkę. Temperatura w pomieszczeniu powinna wynosić 15-20°C. W pojemnikach utrzymujemy umiarkowaną wilgotność podłoża.
- Pod koniec miesiąca, przy sprzyjającej pogodzie, przystępujemy do przygotowania szklarenek i tuneli wysokich do nowego sezonu uprawowego. Przed rozpoczęciem uprawy poleca się wykonać chemiczną dezynfekcję konstrukcji.

Janina Klimek

Dział Systemów Produkcji Rolnej,
Standardów Jakościowych i Doświadczalnictwa

Sad

- Od lutego do końca kwietnia wykonujemy cięcie prześwietlające drzew. Do cięcia przystępujemy po przejściu fali silnych mrozów. Korony regularnie cięte są luźne i bardziej przewiewne. Światło słoneczne ma swobodny dostęp do środka korony. W koronach nadmiernie zagęszczonych na liściach dłużej utrzymuje się wilgoć, co przyczynia się do rozwoju chorób grzybowych.
- Termin cięcia należy dobrać do gatunku i odmiany. Gatunki i odmiany wrażliwe na mróz cięte za wcześnie, są narażone na uszkodzenia mrozowe.
- Najwcześniej można ciąć wytrzymałe na mróz odmiany jabłoni (Papierówka, Wealthy, Lobo) oraz grusze. W dalszej kolejności tniemy późne śliwy, wiśnie i czereśnie. Na końcu prześwietlamy korony brzoskwiń i moreli.
- Unikamy wiosennego cięcia drzew pestkowych. Drzewa pestkowe cięte na przedwiośniu są w większym stopniu narażone na infekcję patogenami powodującymi choroby drewna i kory. Z tego powodu, czereśnie, wiśnie, morele oraz wczesne odmiany śliw i brzoskwiń, zaleca się ciąć w sierpniu, po zbiorze owoców. Dojrzewające we wrześniu późne odmiany śliw i brzoskwiń z konieczności muszą być cięte na wiosnę.
- Podczas przycinania drzew i krzewów dokonujemy przeglądu fitosanitarnego koron. Wycinamy wszystkie gałęzie z objawami chorób, pędy konkurujące z przewodnikiem, pokładające się na sobie, krzyżujące się i wzajemnie cieniujące. Usuwamy wilki i odrosty korzeniowe.
- Pędy z chorobami kory (zrakowaceniami) należy wycinać 10 cm poniżej miejsca infekcji. Ze zrakowaceń na

pniu lub pędach, których wyciąć nie można, usuwamy ostrym nożem obumarłą tkankę. Rany powstałe w wyniku cięcia lub po innych mechanicznych uszkodzeniach (także mrozowych) jak najszybciej zabezpieczamy mączkami ogrodniczymi. W ten sposób można ratować drzewa słabiej porażone, w początkowym okresie infekcji. Drzewa silnie porażone usuwamy z sadu.

- W czasie prześwietlania jabłoni, porzeczek czarnej i agrestu wycinamy jednoroczne pędy z objawami porażenia przez mączniaka prawdziwego.
- Dokładnie usuwamy wszystkie zaschnięte pędy wiśni. Zaschnięte pędy wskazują na zaatakowanie drzewa przez brunatną zgniliznę.
- Sposób wykonania cięcia trzeba dostosować do właściwości biologicznych gatunku, odmiany, siły wzrostu podkładki, wieku drzewa. Młode drzewka tniemy mniej intensywnie niż starsze. Intensywne cięcie młodych drzew opóźnia tworzenie się pąków kwiatowych i wchodzenie w okres owocowania. Silniejsze cięcie starszych - poprawia regularność i jakość owocowania.
- W drugiej połowie miesiąca, przy sprzyjającej temperaturze (powyżej 0°C) można rozpocząć cięcie krzewów owocowych. W pierwszej kolejności usuwamy pędy chore, połamane i leżące na ziemi. Pędy wycina się nisko, przy samej nasadzie krzewów.
- Porzeczka czarna owocuje najobficiej na pędach młodych, 1-3 letnich, porzeczka czerwona, agrest i aronia owocują na pędach starszych. Z tego względu porzeczki czarne tniemy bardziej intensywnie (co roku można wyciąć co najmniej 3-5 pędów) niż pozostałe krzewy.
- Poleca się silne cięcie form piennych krzewów owocowych, zwłaszcza egzemplarzy charakteryzujących się zbyt wolnym wzrostem pędów. Silne cięcie drobnych pędów pobudza krzew do wzrostu i lepszego owocowania.
- Z krzewów porzeczek czarnej należy usunąć wszystkie pędy porażone przez wielkopąkowca porzeczkowego. Zaatakowane przez szpeciele pędy łatwo poznać po nienaturalnie nabrzmiąłych pąkach. Szkodnik wysysa soki roślinne z pąków i wprowadza do tkanek substancje enzymatyczne powodujące nadmierny rozrost pąków. Galasy z biegiem czasu zasychają, co prowadzi do ogałacania pędów. Zaatakowane krzewy słabiej plonują i gorzej zimują. Zwalczanie szpecieli jest bardzo istotne ze względu na zdrowotność krzewów. Szkodnik jest wektorem groźnej choroby wirusowej - rewersji porzeczek czarnej. W przypadku bardzo silnego zaatakowania wielkopąkowcem, krzew należy wykopać i spalić.
- Wiosną warto przeredzić roczne pędy malin odmian tradycyjnych (owocujących w czerwcu), zostawiając w krzewie 6-8 najładniejszych pędów. Natomiast nisko nad ziemią wycinamy wszystkie pędy odmian owocujących jesienią, gdyż odmiany te będą owocowały, począwszy od drugiej połowy lata do późnej jesieni, na pędach jednorocznych.
- W czasie cięcia malin wycinamy pędy zaatakowane przez pryszczarkę i przeziernika, które następnie palimy.
- Na przełomie lutego i marca przystępujemy do cięcia winorośli. W naszych warunkach klimatycznych jest to najodpowiedniejszy termin cięcia tych krzewów. Łozy przycięte jesienią są dużo bardziej narażone na przemarznięcie w okresie zimy. Zbyt późne cięcie winorośli, w okresie tzw. „płaczu łozy”, opóźnia zabliznianie się ran

po cięciu, co prowadzi do osłabienia krzewu i zwiększa ryzyko zakażenia chorobami. Winorośl nie cięta rodzi drobne owoce i plonuje słabo.

- Sposób cięcia winorośli dostosowujemy do odmiany, wieku roślin i sposobu prowadzenia krzewu. Pielęgnowany krzew powinien składać się z krótkiego pieńka i kilku odcinków pędu rocznego (łóz). Najczęściej pozostawia się na krzewie 2-3 silne łozy przycięte na 6-8 pąków (odmiany europejskie). Odmiany mieszańcowe można ciąć na większą liczbę oczek (8-12).
- W lutym przystępujemy do produkcji rozsady poziomek (wysiew nasion).
- W lutym, gdy temperatura powietrza przekroczy 7°C, można wykonać opryskiwanie brzoskwiń i nektaryn preparatami zwalczającymi kędzierzawość liści. Pamiętajmy o dokładnym opryskiwaniu wierzchołków pędów, mury wokół drzewa jak i innych gatunków drzew rosnących w pobliżu, na korze których mogą zimować zarodniki tej groźnej choroby.

- Cały miesiąc pamiętajmy o dokarmianiu ptaków, naszych sprzymierzeńców w walce ze szkodnikami.
- W lutym sprawdzamy stan pobielonych w poprzednim miesiącu pni. Jeśli nastąpiło zmycie wapna powtarzamy bielenie pni i grubszych konarów, aby opóźnić wiosenne przebudzenie roślin.
- W lutym warto również sprawdzić zabezpieczenia drzewek przed zającami i innymi gryzoniami. Dobrze jest udeptać śnieg (jak będzie) pod drzewami, aby utrudnić gryzoniom dostęp do korzeni. W razie potrzeby powtarzamy stosowanie środków odstrasżających.
- Uszkodzenia mrozowe i rany spowodowane przez gryzonie zabezpieczamy przed infekcją, smarując odpowiednimi pastami ogrodniczymi.

Janina Klimek

Dział Systemów Produkcji Rolnej,
Standardów Jakościowych i Doświadczalnictwa

Ogród ozdobny

- Każdy dzień bezmroźnej pogody można wykorzystać do wietrzenia pomieszczeń, w których przechowywane są np. bulwy mieczyków, karpy dali. Kontrolujemy ich zdrowotność i usuwamy wszystkie z objawami chorobowymi. Jeśli wysychają zbyt szybko, należy je skropić wodą.
- Systematycznie sprawdzamy stan przechowywanych w chłodnych pomieszczeniach roślin balkonowych np. pelargonii, fuksji, datur. Jeśli zaistnieje potrzeba usuwamy suche pędy, z objawami chorobowymi, a także skracamy „wybiegnięte”. Pod koniec lutego przenosimy rośliny do jaśniejszych i cieplejszych pomieszczeń. Z młodych pędów można zrobić ok. 10 cm długości sadzonki, najlepiej z pędów wierzchołkowych z węzłem u podstawy. Sporządzamy podłoże z torfu wysokiego i piasku, mieszamy w stosunku 1:1. Przesypujemy do skrzynek lub doniczek. Przygotowane sadzonki zagłębiamy w podłożu na głębokość ok. 2 cm i okrywamy włókniną lub folią. Pojemniki ustawiamy w ciepłym i jasnym miejscu.
- Do skrzynek możemy wysiewać nasiona roślin jednorocznych np. werbeny, żeniszka, lobelii, szalwii, petunii, niecierpka, lewkonii. Podłoże przygotowujemy z mieszanki torfu i piasku lub ziemi kompostowej. Ugniatamy i podlewamy. Nasiona wysiewamy rzutowo i przykrywamy cienką warstwą podłoża. Skrzynki nakrywamy szybą lub włókniną, umieszczamy w pomieszczeniu ogrzewanym i jasnym. Do wschodów zapewniamy temperaturę ok. 22°C. Potem możemy ją obniżyć o kilka stopni. Wyrosnięte siewki należy przepikować.
- Pod koniec miesiąca do pojemników możemy wysadzać kłącza pacioreczników i bulwy begonii. Do gruntu wysadzamy je dopiero po połowie maja.
- Jeszcze nie zdejmujemy osłon zimowych chroniących byliny.
- Sprawdzamy stan osłon zimowych tzw. ekranów, zrobionych z tkaniny jutowej lub włókniny, a zabezpieczających krzewy przed mroźnym, silnym wiatrem i słońcem. Jeśli zostały uszkodzone, trzeba je naprawić. Jeśli zaj-

dzie potrzeba dodatkowo okrywamy rośliny.

- Gdy nie ma śniegu kontrolujemy grubość ściółki rozłożonej wokół roślin wrażliwych na mróz, np. rózaneczniki, hortensje, powojniki, wrzosy, wrzośce, róże, niektóre iglaki. Jeśli zaistnieje konieczność, ściółkę trzeba uzupełnić. Warstwa śniegu jest też pewnym zabezpieczeniem przed mrozem.
- Pamiętajmy o strącaniu mokrego śniegu z krzewów zimozielonych, aby nie doszło do uszkodzeń, a nawet do rozłamywania gałęzi.
- W bezmroźne dni krzewy zimozielone rosnące w gruncie i te w pojemnikach, można podlać.

Barbara Majnusz

Dział Przedsiębiorczości, Wiejskiego Gospodarstwa
Domowego i Agroturystyki
fot. Ł. Pieter

PIEŁĘGNOWANIE ROŚLIN POKOJOWYCH W OKRESIE ZIMY

Zima to trudny okres dla roślin pokojowych. W mieszkaniu, mają one znacznie gorsze warunki przetrwania niż w innej porze roku. Są narażone na suche powietrze panujące w pomieszczeniach, małą ilość światła, przeciągi lub zimne powietrze wpadające przy wietrzeniu pomieszczeń, a także wahania temperatury. Rośliny narażone są wtedy na stres. Reagują zahamowaniem wzrostu, żółknięciem, zrzucaniem liści, większą podatnością na choroby i uszkodzenia powodowane przez szkodniki.

Światło jest bardzo ważnym czynnikiem. W okresie zimowym dzień jest krótki, mało światła dociera do mieszkań, może się okazać, że jest niewystarczające dla niektórych gatunków roślin. Dopytyw

światła do mieszkań mogą dodatkowo ograniczać rosnące przed oknami w ogrodzie drzewa, zbyt ciasno ustawione doniczki z roślinami na parapecie, kurz znajdujący się na liściach, a także zawieszony w oknach firanki. Wygląd rośliny świadczy o niedoborze lub wystarczającej ilości światła.

Niedobór światła powoduje że roślina wolniej rośnie, młode pędy są cienkie i wiotkie, liście w dolnych partiach żółkną i opadają, a pędy i żółte przebarwiają się na zielono.

Natomiast kwitnące gatunki zawierają niewiele pąków, które słabo się wybarwiają i rozwijają, a z czasem opadają. Aby temu zapobiegać, przenosimy rośliny w jaśniejsze miejsce. Najlepiej w pobliżu okna lub ustawiamy na parapecie.

Ostrożnie przecieramy wilgotną ściereczką liście. Szczególnie wskazane jest to dla liści dużych i skórzastych. Rośliny o drobnych liściach możemy zraszać letnią wodą. Trzeba jednak pamiętać, że wrażliwe na te zabiegi są gatunki o liściach delikatnych, kutnerowatych i pokrytych włoskami, a także kaktusy i sukulenty. Musimy też uwzględnić wymagania roślin co do stanowiska. Gatunki lubiące nasłonecznienie, ustawiamy przy oknie południowym. A dobrze rosnące w cieniu, przy oknie północnym. Gatunki lubiące półcień, umiejscowić możemy przy oknie wschodnim lub zachodnim.

Kolejnym ważnym czynnikiem jest temperatura jaka panuje w pomieszczeniach, a którą powinniśmy dostosować do zmniejszonej ilości światła i wilgotności. Przy centralnym ogrzewaniu, suchym powietrzu powinniśmy regulować temperaturę. Jeśli jest taka możliwość obniżamy ją na noc. Najlepsza temperatura dla

roślin wynosi 16-18°C. Powinniśmy rośliny przenieść do chłodniejszych i jasnych pomieszczeń. Jeśli nie ma takiej możliwości musimy je ustawić w pobliżu okien, ale nie przy kaloryferach. Na czas wietrzenia, otwierania okien, rośliny odsuwamy od okien lub okrywamy kapturkami z papieru, gdyż zimne, mroźne powietrze i wahania temperatury im szkodzą. Wietrzenie pomieszczeń nie powinno trwać dłużej niż kilka minut.

Największy kłopot sprawiają rośliny, które wymagają okresu spoczynku i muszą go przejść przez ok. 3-4 miesiące, w niższej temperaturze ok. 5-10°C. Część roślin gubi liście, nie rośnie, a trzymając je w ciepłe zakłócamy ich cykl fizjologiczny.

Istotna w okresie zimowym jest też wilgotność powietrza, która w mieszkaniach jest zbyt niska. Mieszkania powinniśmy wietrzyć, ale chronić wtedy rośliny przed zimnym powietrzem i przeciągami. Suche powietrze nie jest odpowiednie dla roślin. Wiele gatunków ze względu na pochodzenie, wymaga wilgotnego powietrza. Wilgotność w pomieszczeniach zależy też od temperatury.

Suche powietrze powoduje, że liście zwijają się, wierzchołki brązo-

wieją i zasychają, co obserwować można np. u figowca beniamińskiego, nefrolepisów (paprotek) czy cibory (papierusa). Także młode liście źle się rozwijają, a pąki kwiatowe się nie otwierają i opadają. Suche powietrze sprzyja rozwojowi niektórych szkodników np. przędziorków, tarczników, wciornastków i mączlików.

Aby zwiększyć wilgotność powietrza w mieszkaniu, możemy rozkładać na kaloryferach wilgotne ręczniki lub zawieszać pojemniki z wodą czy zastosować specjalne nawilżacze. Można też doniczki z roślinami ustawić na większych podstawkach, na których umieszczamy drobne kamyki lub żwirek i często polewamy wodą, która parując będzie podnosić wilgotność powietrza wokół rośliny. Rośliny możemy również zraszać. Regularnie zraszamy rośliny o skórzastych, twardych lub ażurowych liściach. Rośliny spryskujemy nawet kilka razy dziennie, używając niewielkiej ilości wody, aby woda nie zalegała w kątach liści, co może być przyczyną chorób. Rza-

dziej spryskujemy rośliny o cienkich i delikatnych liściach i te o blaszkach liściowych pokrytych kutnerem lub włoskami. Niektóre gatunki nie znoszą zraszania. Są to między innymi: sępolia, skrzętnik, begonia, pierwiosnek, kaladium, kalceolaria. Rośliny o dużych wymaganiach wilgotnościowych możemy umieścić w kuchni lub łazience, gdzie jest większa wilgotność.

Innym ważnym czynnikiem wpływającym na kondycję roślin jest podlewanie. Zależy ono w dużym stopniu od gatunku roślin. Rośliny o cienkich, dużych liściach potrzebują więcej wody niż te o grubych lub porytych włoskami. Rośliny w czasie kwitnienia też potrzebują więcej wody, więc je podlewamy większą ilością wody. Te, które są w okresie spoczynku, podlewamy tak, aby podłoże za mocno nie przeschło. Podlewanie innych roślin ograniczamy do minimum. Im niższa temperatura w pomieszczeniu tym rzadziej podlewamy. Zazwyczaj podlewamy 1 lub 2 razy w tygo-

dniu, ale dość obficie. Nadmiar wody z podstawki, wylewamy po pół godzinie, bo przy dłuższym braku dostępu powietrza do korzeni, mogą zagnić. Rośliny o delikatnych liściach i łodygach np. sępolia, cyklameny, nawadniamy wlewając wodę do podstawki lub umieszczamy doniczkę w większym pojemniku z wodą na ok. pół godziny. Podleujemy najlepiej wodą o temperaturze pokojowej.

Światło, woda, wilgotność powietrza, temperatura, to czynniki których nie możemy zmienić, ale je odpowiednio modyfikować dla podniesienia kondycji i zdrowotności roślin.

Pod koniec lutego, na początku marca warunki poprawiają się, więc możemy zacząć obficie podlewać rośliny, a te bardziej rozrośnięte przesadzić.

Barbara Majnusz

Dział Przedsiębiorczości, Wiejskiego
Gospodarstwa Domowego i Agroturystyki
fot. A. Bednarczyk, K. Kwaśniewska

POTRAWY Z KRÓLIKA

Mięso królicze zaliczane jest do mięs białych, nie ma swoistego zapachu, a tuszki charakteryzują się pełnym, zwartym umięśnieniem, o małym udziale tłuszczu śródmięśniowego i międzymięśniowego. Charakteryzuje się dużą smakowitością i wysokimi wartościami odżywczymi. W porównaniu z mięsem innych gatunków zwierząt hodowlanych, tuszki królicze zawierają więcej odżywczego białka oraz innych składników pokarmowych. Mięso królicze zawiera stosunkowo dużo kwasów tłuszczowych nienasyconych, które są łatwiej przyswajane przez organizm niż nasycone kwasy tłuszczowe. Zawartość cholesterolu jest niewielka, co ma istotne znaczenie w żywieniu. Cechuje się dużą zawartością mikroelementów i witamin, głównie z grupy B (niemal dwukrotnie wyższa niż w mięsie drobiowym).

BARSZCZ BIAŁY

S k ł a d n i k i :

Przodek królika, serce, płuca, cebula, sól, po kilka ziaren pieprzu i ziela angielskiego, liść laurowy, 1 szklanka śmietany, 1 łyżka mąki, kwas cytrynowy lub ocet winny do smaku.

W y k o n a n i e :

Umyty przodek królika porąbać na mniejsze kawałki. Włożyć do osolonej wody, razem z sercem i płucami, dodać cebulę. Przy bardzo powolnym wrzeniu gotować mięso do miękkości, w połowie gotowania dodać przyprawy korzenne. Miękkie mięso wyjąć, oddzielić od kości, drobno pokroić. Pokroić również w kostkę płuca i serce. Wywar podprawić śmietaną z mąką, zakwasić kwasem

cytrynowym lub octem winnym, włożyć pokrojone mięso i zagotować. Z dużego królika można tylko część mięsa przeznaczyć do barszczu, pozostałą wykorzystać na nadzienie do pierogów lub naleśników. Barszcz można również zakwasić żurem.

POTRAWKA Z KRÓLIKA

S k ł a d n i k i :

Przodek królika, włoszczyzna, cebula, sól, pół szklanki śmietany, 2 dag masła, 2 łyżki mąki, sok z cytryny, plasterki cytryny ze skórką, zielenina.

W y k o n a n i e :

Przodek królika pokroić na mniejsze kawałki, ugotować w niewielkiej ilości osolonej wody z dodatkiem włosz-

czyzny i cebuli. Miękkie mięso i warzywa wyjąć. Mięso oddzielić od kości i pokroić na mniejsze części, włożyć pokrojoną włoszczyznę, podprawić mąką roztartą z masłem, dodać śmietanę; sos zagotować. Przyprawić sos do smaku sokiem z cytryny, odrobiną cukru, łącznie ze skórką cytryny. Do sosu włożyć mięso, mocno podgrzać. Podawać potrawkę z dodatkiem ryżu ugotowanego na sypko, gorącymi warzywami, posypane zieleniną.

FILETY SMAŻONE Z KRÓLIKA

S k ł a d n i k i :

Comber królika, sól, pieprz, sok z cytryny, pół łyżki mąki, tłuszcz do smażenia, 8-10 kromek bułki, natka pietruszki.

W y k o n a n i e :

Z dużego skruszonego królika odciąć comber bardzo ostrym nożem, oddzielić mięso od kości. Mięso podsmażyć na oleju, obłożyć aromatycznymi warzywami, pozostawić w lodówce lub w chłodnej piwnicy na 2 dni. Następnie ostrym nożem pokroić mięso skośnie na 2 cm grubości kawałki. Każdy kawałek lekko rozbić, osolic, skropić sokiem z cytryny lub kwaskiem cytrynowym. Następnie oprószyć mąką i usmażyć. Filety podawać ułożone na podsmażonych kromkach bułki, obficie posypane zieleniną.

KRÓLIK SMAŻONY

S k ł a d n i k i :

20 dag mięsa z królika, 1 jajko, 1 łyżka mąki, 1 łyżka masła, 3 łyżki tłuszczu, 1 łyżka bułki tartej, sól, pieprz, przyprawy.

W y k o n a n i e :

Porcję królika natrzeć solą z przyprawami, pozostawić na jedną godzinę, następnie obtoczyć w mące, jajku, tartej bułce i usmażyć na mocno rozgrzanym tłuszczu. Po usmażeniu polewać stopionym masłem, przykryć i wstawić do gorącego piekarnika na 10-15 minut. Podawać z ziemniakami, ryżem i surówką.

Uwaga! Do smażenia nadaje się tylko mięso z młodych królików.

KRÓLIK W ŚMIETANIE PO POLSKU

S k ł a d n i k i :

Comber i udka z królika, 1 szklanka wody, ¼ szklanki 6% octu, 2 cebule, po kilka ziaren pieprzu, ziela angielskiego, liść laurowy, 2 goździki, sól, 1 łyżka mąki, 1 łyżka tłuszczu, 1 szklanka śmietany.

W y k o n a n i e :

Mięso z królika można przygotować w całości lub oddzielić udka od combra, co jest znacznie wygodniejsze. Ułożyć mięso w naczyniu i obłożyć krążkami cebuli, zagotować wodę z przyprawami korzennymi, dodać ocet. Zalewę wystudzić, zalać nią mięso, przykryć, pozostawić na 1-2 dni. Następnie mięso wyjąć z zalewy, osuszyć na papierze, natrzeć solą i oprószyć mąką. Obsmażyć mięso na tłuszczu, dodać cebulę z zalewy, podlać niewielką ilością wody. Mięso po obsmażeniu można skropić sokiem z cytryny. Przy powolnym wrzeniu dusić do mięk-

kości. Pod koniec duszenia, sosu powinno być niewiele. Śmietanę rozmieszać z mąką, zalać królika i jeszcze raz dusić kilka minut. Podawać z ziemniakami i buraczkami. Z większego królika można na 1 obiad dla 4 osób przygotować same udka lub tylko comber.

Uwaga! Bejcowanie w zalewie z dodatkiem octu należy stosować do mięsa królików starszych, mięso królików młodych posmarować olejem, obłożyć plasterkami aromatycznych warzyw, przechowywać przez 2 dni, a następnie przygotować tak samo.

KRÓLIK DUSZONY Z CZOSNKIEM

S k ł a d n i k i :

Udka królika, sól, pieprz, łyżka mąki, odrobina tymianku lub melisy, liść laurowy, łyżka tłuszczu, 4-5 ząbków czosnku, sok z cytryny lub kwasek cytrynowy, pęczek natki pietruszki.

W y k o n a n i e :

Każde udko królika przekroić na 3-4 części, mięso osolic, oprószyć pieprzem i mąką, obrumienić na rozgrzanym tłuszczu. Obrumienione mięso posypać rozrartymi przyprawami, skropić sokiem z cytryny lub obłożyć kawałkami cytryny, oraz wodą w bardzo małej ilości. Gotować, nie przykrywając zbyt szczelnie naczynia. W miarę wyparowywania dodać wody lub wywaru z warzyw. Gdy mięso będzie już prawie miękkie – dodać drobno pokrojony czosnek, posiekaną natkę pietruszki, potrząsnąć naczyniem i jeszcze krótko gotować pod przykryciem. Podawać z dodatkiem ziemniaków i surówki z porów i jabłek

KRÓLIK PO MYŚLIWSKU

S k ł a d n i k i :

1 królik, 1 cebula, oliwa z oliwek (może być również olej roślinny), 8 ząbków czosnku (może być mniej jak ktoś nie lubi czosnku), pęczek tymianku, natki pietruszki, 30 dag leśnych grzybów (najlepiej świeże, mogą być mrożone), 1,5 szklanki białego wytrawnego wina, 0,5 szklanki Brendy, wątróbka z królika.

W y k o n a n i e :

Przygotować marynatę z pociętej w półplasterki cebuli, poszatkowanego drobno tymianku, pietruszki i pokrojonego w plasterki czosnku. W przygotowaną marynatę zamarynować królika na minimum 2 godziny (im dłużej tym lepiej). Po tym czasie wyjąć królika z marynaty, usunąć czosnek, a następnie królika zrumienić na rozgrzanym oleju. Do zrumienionego królika dodać resztę marynaty, grzyby pokrojone w plastry, sól i pieprz do smaku. Podsmażać minutkę, dolać wino i Brendy (w takiej kolejności gdyż wlane na gorącą patelnię Brendy mogłoby się zapalić). Piec aż królik będzie miękki, w razie konieczności dolać wody.

Wątróbkę z królika zeszkrobać (rozdrobnić) i dołożyć do sosu. Piec przez 2-3 minuty. Podawać z ziemniakami i kapustą kiszoną zasmażaną.

Wybór redakcji